

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO 7, 8, 13, 18, 25, 27, 30, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 46, 47, 48, 52, 54, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72¹, 72², 73, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 98, 243 IR 244 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO BEI KODEKSO PAPILDYMO 5¹, 40¹, 58¹, 72⁵, 72⁶, 72⁷, 72⁸ IR 72⁹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 53, 217, 307, 338, 357, 392 IR 405 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO BEI KODEKSO PAPILDYMO 357¹ STRAIPSNIŲ ĮSTATYMO PROJEKTŲ PATEIKIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMUI

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 8, 13, 18, 25, 27, 30, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 46, 47, 48, 52, 54, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 72¹, 72², 73, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 98, 243 ir 244 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo 5¹, 40¹, 58¹, 72⁵, 72⁶, 72⁷, 72⁸ ir 72⁹ straipsniais įstatymo (toliau – BK projektas) ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 53, 217, 307, 338, 357, 392 ir 405 straipsnių pakeitimo bei Kodekso papildymo 357¹ straipsniu įstatymo (toliau – BPK projektai) (toliau – Įstatymų projektai) parengti siekiant sistemškai peržiūrėti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) bendrosios dalies institutus, įvertinant valstybės baudžiamosios politikos, kaip *ultima ratio* priemonės, pagrįstumą, proporcingumą ir veiksmingumą, kartu užtikrinti teisingumo, proporcingumo bei teisėtumo principų įgyvendinimą realizuojant baudžiamąją atsakomybę tiek fizinių, tiek juridinių asmenų atžvilgiu.

Kartu, Įstatymų projektais įgyvendinama Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 193.6. p. nuostatos (Baudžiamojo kodekso ex post vertinimas) priemonė – atlikti bausmių taikymo reglamentavimo kompleksinę analizę ir sisteminę peržiūrą, siekiant bausmių taikymo proporcingumo ir pagrįstumo (8.2.7 punktas).

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Baudžiamosios justicijos grupės (grupės vadovė Simona Mesonienė, tel. (+370) 602 56889, el. p. simona.mesoniene@tm.lt) patarėjas Martynas Dobrovolskis, tel. (+370) 602 67271, el. p. martynas.dobrovolskis@tm.lt ir vyriausiasis patarėjas Jevgenijus Kuzma, tel. (+370) 618 51147, el. p. jevgenijus.kuzma@tm.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – Konstitucinis Teismas) savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, kad konstitucinė teisė į teisingą teismą *inter alia* reiškia ne tik tai, kad teismo proceso metu turi būti laikomasi baudžiamojo proceso teisės principų ir normų, bet ir tai, kad baudžiamajame įstatyme nustatyta ir teismo paskirta bausmė turi būti teisinga; baudžiamajame įstatyme turi būti numatytos visos galimybės teismui, atsižvelgus į visas bylos aplinkybes, asmeniui, padariusiam nusikalstamą veiką, paskirti teisingą bausmę. Konstitucinis Teismas taip pat yra pabrėžęs, kad baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės ir jų sistema turi būti tokios, kad teismas, skirdamas bausmes, galėtų vykdyti teisingumą¹. Konstitucinio Teismo jurisprudencijos kontekste pažymėtina, kad teisingos, proporcingos ir efektyvios bausmės paskyrimas yra neatsiejamas nuo BK bendrojoje dalyje įtvirtinto fiziniams ir juridiniams asmenims skiriamų bausmių ir su jomis susijusių aspektų reglamentavimo, įskaitant konkrečias bausmių rūšis,

---

¹ Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d., 2005 m. lapkričio 10 d., 2009 m. birželio 8 d., 2012 m. birželio 4 d. nutarimai.

jų skyrimo ir keitimo taisyklės, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės institutą įtvirtinančias nuostatas ir pan. Neabejotina, kad šie BK bendrosios dalies institutai yra kertiniai, realizuojant pačią griežčiausią atsakomybės formą – baudžiamąją atsakomybę, todėl jų įtvirtinimas baudžiamajame įstatyme privalo būti aiškus, logiškas, tarpusavyje sistemiskai suderintas bei užtikrinantis balansą tarp humaniškumo bei teisingumo principų. Minėtų BK bendrosios dalies institutų teisinis reguliavimas turi sudaryti prielaidas tinkamai individualizuoti nuteistajam skirtiną bausmę, kuri būtų veiksminga ir nebūtų orientuota vien tik į laisvės atėmimo bausmės skyrimą, taip pat kuri atitiktų ekonomiškumo principą, ir kuria asmuo būtų ne tik nubaustas, bet ir būtų sudarytos prielaidos efektyviai tokio asmens resocializacijai.

2003 m. gegužės 1 d. įsigaliojęs BK turėjo sukurti prielaidas plėtoti baudžiamajai politikai, kurioje teisingumo principo įgyvendinimas, be kita ko, būtų suderinamas ir su nuteistojo asmens teisėtais interesais, tarp kurių ir efektyvios, proporcingos ir veiksmingos bausmės paskyrimas. Neabejotina, kad BK įnešė daug naujovių², kurios turėjo prisidėti prie subalansuotos baudžiamosios politikos, orientuotos į asmens pataisymą, įgyvendinimo. Tačiau pastarųjų dešimtmečių baudžiamojo įstatymo pakeitimai, statistinė informacija, susijusi su baudžiamosios politikos tendencijomis Lietuvos Respublikoje, baudžiamosios teisės mokslininkų darbai, be kita ko, aptariantys ir probleminius BK specialiosios dalies straipsnių sankcijų aspektus³, bei pasisakymai viešojoje erdvėje⁴ atskleidžia tai, kad Lietuvos baudžiamoji politika vis dar vertinama kaip itin griežta, o tam didelę įtaką turi ir galiojanti sankcijų sistema. 2020 m. Teisingumo ministerijos atlikta baudžiamosios politikos tendencijų Lietuvoje analizė – „Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvoje 2016 – 2019 metais“⁵ aiškiai parodo, kad Lietuvos Respublikoje laisvės atėmimo bausmė vis dar sudaro ketvirtadalį visų skiriamų bausmių. Tą patvirtina ir pastarųjų metų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo statistika. Pavyzdžiui, 2015 m. ir 2016 m. laisvės atėmimo bausmė teismų buvo skiriama dažniausiai, paskirta atitinkamai 5286 ir 5029 kartus; 2017 m. ir 2018 m. – laisvės atėmimo bausmė buvo antra dažniausiai skiriama bausmė, paskirta atitinkamai 5140 ir 4882 kartus; atitinkamai 2019 m. laisvės atėmimo bausmė buvo paskirta 4307, o 2020 m. – 3389 kartus). Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse su laisvės atėmimu susijusios bausmės taikomos daug rečiau nei Lietuvoje, pavyzdžiui: Vokietijoje – 5,4 proc., Danijoje – 6,8 proc., Lenkijoje – 9,2 proc., Vengrijoje – 11,6 proc., Prancūzijoje – 17,8 proc., Nyderlanduose – 23 proc. nuteistųjų ir pan. Tuo tarpu Lietuvoje, pavyzdžiui, vien per 2020 metus terminuoto laisvės atėmimo bausmė buvo skiriama kas penktam nuteistajam, o terminuoto laisvės atėmimo bausmė kartu su arešto bausme sudarė 40 proc. visų teismų paskirtų bausmių nuteistiesiems.

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos baudžiamajai politikai vis dar būdinga ne tik dažnas su laisvės atėmimu susijusių bausmių taikymas, bet ir tai, kad skiriamos terminuoto laisvės atėmimo

² Pavyzdžiui, įtvirtintas naujas nusikalstamų veikų skirstymas į nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, nustatant, kad už pastaruosius galima paskirti bausmę, negali būti susijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą, bausmių sistema papildyta naujomis, su laisvės atėmimu nesusijusiomis, bausmėmis (pavyzdžiui, laisvės apribojimas ir kt.) ir pan.

³ Pavyzdžiui, Švedas G. Baudžiamosios politikos tendencijos Lietuvos Respublikoje 1995–2004 metais. Teisė, 2005 (Nr. 56); Bikelis. S. Baudžiamosios politikos orientavimas į su laisvės atėmimu nesusijusių poveikio priemonių taikymą galimybės. Teisės institutas, 2010; Švedas G. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies straipsnių sankcijų sudarymo probleminiai aspektai. Teisė, 2011 (Nr. 79); Sakalauskas G., Bikelis S., Kalpokas V., Pocienė A.. Baudžiamoji politika Lietuvoje: tendencijos ir lyginamieji aspektai. Teisės institutas, 2012; Sakalauskas G. Šiuolaikinės baudžiamosios politikos Lietuvoje bruožai ir padariniai. Ketvirtis amžiaus tiriant ir reformuojant Lietuvos teisinę sistemą. Recenzuotų straipsnių rinkinys Lietuvos teisės instituto 25 metų sukakčiai. VŠĮ Akademinė leidykla, 2016; Pranka D. Baudžiamosios atsakomybės už neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis praktinės problemos ir teisinio reguliavimo trūkumai. Teisės problemos, 2019 (Nr. 2 (98)).

⁴ Plačiau skaityti, pavyzdžiui, „R. Norkus: už blogį mokama teisingumu“ („Teismai.lt“, Nr. 2 (18), 2015) (https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2015/06/zurnalas_teismai_lt_nr_2.pdf); „A. Čepas: Lietuvos baudžiamoji politika yra labai griežta“ (2018 m. sausio 3 d.) (<https://kriminologija.lt/2018/01/03/a-cepas-lietuvos-baudziamoji-politika-yra-labai-griezta/>) Pokalbis su teisėju: bausmių politika Lietuvoje (2022 m. balandžio 15 d.) (<https://www.apeliacinis.lt/naujienos/pokalbis-su-teiseju-bausmiu-politika-lietuvoje/1225>).

⁵ [https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/BP%20analiz%C4%97%20\(galutinis%20variantas\)%202020%2003%2025.pdf](https://tm.lrv.lt/uploads/tm/documents/files/BP%20analiz%C4%97%20(galutinis%20variantas)%202020%2003%2025.pdf).

bausmės yra itin griežtos, orientuotos į ilgalaikį nuteistųjų izoliavimą. Pavyzdžiui, 2021 m. duomenimis, Lietuvos pataisos įstaigose daugiau nei pusė visų nuteistųjų (55,5 proc.) atlieka ilgesnes nei 5 m. laisvės atėmimo bausmes (vidutinė laisvės atėmimo bausmės trukmė yra net 7 metai, 16 dienų). Tuo tarpu ES ilgesnes nei 5 m. laisvės atėmimo bausmes atlieka ženkliai mažesnė nuteistųjų dalis, pavyzdžiui: Lenkijoje – 16,1 proc., Nyderlanduose – 20,4 proc., Austrijoje – 22 proc., Danijoje – 25,7 proc., Švedijoje – 27,3 proc., Slovėnijoje – 27,8 proc., Čekijoje ir Suomijoje – 31,7 proc., Slovakijoje – 34,3 proc., Kroatijoje – 34,7 proc., Liuksemburge – 34,9 proc., Prancūzijoje – 35,6 proc., Estijoje – 38,7 proc. ir pan. Į laisvės atėmimo bausmę orientuota baudžiamoji politika, neproporcingai ilgi šios bausmės terminai, įkalinimo įstaigų populiacija rodo ne tik vyraujančias baudžiamosios politikos tendencijas Lietuvoje, kurios neatitinka demokratiinių valstybių baudimo tradicijų bei principų, bet sukelia ir kitų neigiamų padarinių ne tik nuteistiesiems, bet ir pačiai valstybei. nuteistieji kreipiasi į teismus dėl netinkamų kalinimo sąlygų konstatavimo ir atitinkamai dėl neturtinės žalos priteisimo, o tai valstybei kainuoja ženkliai biudžeto lėšas⁶. Be to, laikant nuteistuosius ženkliai užpildytose laisvės atėmimo vietose iškyla nemažai saugumo iššūkių – išauga personalo darbo rizikingumas, atsiranda pasipriešinimo pareigūnams atvejų, daugėja pačių nuteistųjų tarpusavio konfliktų. Nepaisant to, kad realią laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų skaičius įkalinimo įstaigose pastaraisiais metais mažėja (2018 m. – 235, 2019 m. – 220, 2020 m. – 190, 2021 m. – 182, 2022 m. – 174 asmenys 100 tūkst. gyventojų), pagal šį rodiklį vis dar ženkliai viršijame ES valstybių narių vidurkį (115 asmenų 100 tūkst. gyventojų 2022 m.).⁷ Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad 2021 m. rugsėjo 29 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 797 nauja redakcija buvo išdėstyta 2021 – 2030 metų nacionalinis pažangos planas, kuriuo, siekiant vieno iš strateginių tikslų – didinti teisinės sistemos veiksmingumą, be kita ko, numatyta mažinti ir neproporcingai didelį realia laisvės atėmimo bausme nuteistų asmenų skaičių. Tam numatytas siektinas poveikio rodiklis – 140 laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų 100 tūkst. gyventojų 2030 m. Atsižvelgiant į aukščiau pateiktus statistinius duomenis, susijusius su laisvės atėmimo bausme, abejotina, ar toks dažnas, itin ilgai trunkančios laisvės atėmimo bausmės skyrimas yra suderinamas su humanizmo, teisingumo, proporcingumo ir teisinės valstybės principais.

Nuo pat 2003 m., kai įsigaliojo naujasis BK, nepaisant gana dažno šio teisės akto nuostatų keitimo, kai kurie baudžiamojo įstatymo bendrosios dalies institutai, kurie turi įtakos tiek griežtai baudžiamajai politikai, tiek dažnam laisvės atėmimo bausmės skyrimui, nebuvo sistemškai peržiūrėti, siekiant įvertinti, ar jų turinys atitinka kitus, per beveik du dešimtmečius atliktus baudžiamojo įstatymo pakeitimus. Nepaisant ne kartą keistų BK nuostatų, susijusių su bausmių dydžiais, bausmių sudėjimo ir keitimo taisyklės taip pat nebuvo keičiamos. Dėl šios priežasties šios taisyklės nederą su galiojančiais bausmių dydžiais, o į tai dėmesį atkreipia ir baudžiamosios teisės mokslininkai⁸. Taip pat, baudžiamojo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, vertintinos kaip fragmentiškos ir stokojančios išsamumo – šiuo metu BK nėra įtvirtinti bausmės skyrimo pagrindai juridiniam asmeniui, kurie atspindėtų juridinio asmens, kaip nusikalstamos veikos subjekto, specifiką, atskirai neišskirtos ir baudžiamojo poveikio priemonės, skirtinos juridiniams asmenims, diskusijų kyla ir dėl kitų BK nuostatų ir jų pritaikomumo sprendžiant su juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę susijusius klausimus (pavyzdžiui, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ir kt.). Kartu, siekiant baudžiamosios politikos subalansavimo, akcentuojant ne griežtą baudimą, o galimybę asmeniui pasitaisyti arba baudžiamosios atsakomybės apskritai netaikyti, atskiras dėmesys turėtų būti skiriamas ir BK

⁶ Pavyzdžiui, 2015 m. dėl netinkamų kalinimo sąlygų Teisingumo ministerija tokiems asmenims išmokėjo 1 066 200 eurų, 2016 m. – 1 358 000 eurų, 2017 m. – 849 300 eurų, 2018 m. – 750 000 eurų, 2019 m. – 466 400 eurų, o per 2020 m. – 296 900 eurų.

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Prison_statistics

⁸ Pavyzdžiui, D. Pranka, V. Gelžinytė. Baudos bausmės keitimo į kitas bausmes tvarka ir jos tobulinimo galimybės. Mokslo studija, 2018. Teisės institutas.

bendrosios dalies nuostatomis, reglamentuojančioms atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, ją šalinančių aplinkybių institutus.

Tačiau, akcentuotina ir tai, kad galiojantis BK teisinis reglamentavimas atitinkamais atvejais nesukuria prielaidų visapusiškai įgyvendinti teisingumo principo turinio reikalavimų realizuojant baudžiamąją atsakomybę. Šiame kontekste pažymėtina, kad tam tikros bausmės bei baudžiamojo poveikio priemonės stokoja aiškumo, numato per švelnius reikalavimus ir (ar) terminus jų įvykdymui, kas sukuria prielaidas iš esmės nepasiekti baudžiamosios atsakomybės realizavimo tikslų. Kartu, analogiška problema vyrauja ir nepilnamečių asmenų baudžiamosios politikoje, kadangi nors ir siekiama užtikrinti, kad nepilnamečiams asmenims kuo rečiau būtų skiriamos su laisvės atėmimu susijusios bausmės, tačiau nėra įtvirtinta pakankamai švelnesnio pobūdžio poveikio priemonių, kurios galėtų teigiamai paveikti nuteistą nepilnametį ir užtikrinti, kad jis ateityje nedarytų naujų nusikalstamų veikų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Teisingumo ministerijos nuomone, aptartos BK bendrosios dalies nuostatos, įtvirtinančios pamatinius baudžiamosios teisės institutus, sudarančius baudžiamosios atsakomybės realizavimo pagrindą, turi būti sistemiškai peržiūrėtos, siekiant subalansuoto teisinio reguliavimo ir baudžiamosios teisės kaip *ultima ratio* priemonės įgyvendinimo, kartu visapusiškai užtikrinant teisingumo, proporcingumo ir teisėtumo principų įgyvendinimą realizuojant baudžiamąją atsakomybę.

1. Galiojančio BK VII (Bausmė) ir VII (Bausmės skyrimas) skyriuose yra įtvirtintos baudžiamojo įstatymo normos, kurios sudaro vieną iš esminių baudžiamosios atsakomybės realizavimo teisinių pamatų – bausmę bei jos skyrimo taisykles. Aptariamų skyrių sisteminė, doktrininė ir teismų praktikos analizė atskleidė, kad juose įtvirtintos baudžiamojo įstatymo normos ne tik, kad atitinkamais atvejais stokoja aiškumo, pagrįstumo, bet kartu sukuria prielaidas plėtotis nepagrįstai griežtai baudžiamajai politikai, nepaliekant teismui pakankamos laisvės tinkamai individualizuoti asmeniui skirtiną bausmę.

1.1. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK 42 straipsnio 6 dalis šiuo metu nenumato galimybės kartu su bausme asmenims skirti baudžiamojo poveikio priemonių, įtvirtintų BK 69 straipsnyje (Turtinės žalos pašalinimas) bei 70 straipsnyje (Nemokami darbai). Toks baudžiamojo įstatymo teisinis reglamentavimas nepagrįstai užkerta kelią skirti aptariamą baudžiamojo poveikio priemonę asmenims kartu su bausme, nors jų paskyrimas neabejotinai gali prisidėti prie bausmės tikslų ir teisingumo principo įgyvendinimo, tinkamai paveikti nuteistą asmenį, kad jis ateityje daugiau nedarytų nusikalstamų veikų, užtikrintų nukentėjusiųjų teisių platesnę apsaugą, taip pat galėtų prisidėti prie visuomenei reikšmingų tikslų įgyvendinimo. Atsižvelgiant į tai, manytina, kad visos šiuo metu BK įtvirtintos baudžiamojo poveikio priemonės, atitinkamai suderinus jas su skirtingomis bausmės, pavyzdžiui, neleidžiant skirti nemokamų darbų kartu su viešųjų darbų bausme, ne tik, kad gali, bet ir turėtų būti skiriamos kartu su bausme, siekiant įgyvendinti aptariamus tikslus.

1.2. Pažymėtina ir tai, kad BK 46 straipsnyje numatytas teisinis reglamentavimas, kuriuo įtvirtinama viešųjų darbų bausmė, jos terminai bei atlikimo sąlygos, yra nepakankamas siekiant ne tik užtikrinti aptariamą bausmės efektyvumą, bet kartu sukurti prielaidas ją dažniau taikyti kaip alternatyvą griežtesnėms bausmės. Šiame kontekste akcentuotina, kad BK 46 straipsnyje įtvirtintas maksimalus vienerių metų bausmės atlikimo terminas bei apribotas viešųjų darbų valandų skaičius tik iki 480 valandų, yra per mažas, dėl ko, siekiant įgyvendinti teisingumo principo reikalavimus, teismai teikia prioritetą griežtesnių bausmių skyrimui.

1.3. Vertinant BK 48 straipsnyje įtvirtintos laisvės apribojimo bausmės terminą, akcentuotina tai, kad šiuo metu numatytas maksimalus dviejų metų taikymo terminas yra per trumpas, siekiant užtikrinti, kad asmenys, kuriems paskirta ši bausmė, turėtų pakankamai laiko tinkamai įgyvendinti paskirtus įpareigojimus ir pasiekti šios bausmės tikslus. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas galimai sukuria prielaidas itin griežtam šios bausmės praktiniam taikymui, kadangi didelės apimties ir sudėtingi teismo įpareigojimai⁹ privalo būti įgyvendinti per trumpą laiko

⁹ Pavyzdžiui dalyvauti elgesio pataisos programose (BK 48 straipsnio 4 dalies 1 punktas), išdirbti neatlygintai iki 200 valandų sveikatos priežiūros, socialinių paslaugų įstaigose ar nevalstybinėse organizacijose, kurios rūpinasi senyvo

tarpą Tai nuteistajam ženkliai apsunkina šios bausmės įvykdymą, kartu riboja ir nuteistojo teisę į efektyvią resocializaciją. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad savo pobūdžiu panašios priemonės - bausmės vykdymo atidėjimas - maksimalus terminas yra būtent 3 metai, per kurį nuteistasis turi įgyvendinti skirtus įpareigojimus, todėl manytina, kad BK 48 straipsnio maksimalus terminas turėtų būti suvienodintas su BK 75 straipsnio 2 dalies terminu. Taip pat, pažymėtina ir tai, kad BK 48 straipsnio 4 dalies 3 punkte įtvirtintas įpareigojimas numato neterminuotą pareigą atlyginti nusikalstama veika padarytą tik turtinę žalą, dėl to yra neįvertinama ta aplinkybė, kad nusikalstama veika dažniausiai yra padaroma ir neturtinė žala. Kartu, yra nenumatomas aiškus terminas, per kurį turėtų būti atlyginta tiek turtinė, tiek neturtinė žala.

1.4. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK 54 straipsnio 3 dalyje šiuo metu nėra įtvirtinta galimybė paskirti bausmės vykdymo atidėjimą. Manytina, kad tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas iš esmės nepagrįstai apriboja teismo pareigą tinkamai individualizuoti asmeniui skirtiną bausmę, kadangi aptariama baudžiamojo įstatymo norma įpareigoja teisimą pasirinkti išimtinai tik dėl švelnesnės bausmės rūšis.

1.5. Taip pat, manytina, kad BK 60 straipsnio 1 dalies 14 punkte įtvirtinta baudžiamąją atsakomybę sunkinanti aplinkybė numato per siaurą teisinį reglamentavimą ir visapusiškai neužtikrina konstitucinių šeimos apsaugos reikalavimų, neatitinka baudžiamojo įstatymo normų sistemos bei konstravimo taisyklių. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad aptariamas teisinis reglamentavimas yra fragmentiškas bei kazuistinio pobūdžio, įtvirtinantis didesnę apsaugą nepilnamečiams asmenims tik tam tikrų nusikalstamų veikų atveju¹⁰. Tai ne tik, kad nėra suderinama su baudžiamąją atsakomybę sunkinančių aplinkybių sistema, bet ir neužtikrina būtinų garantijų visiems asmenims, kurie nukenčia nuo nusikaltimų, padarytų jų šeimos narių ar artimųjų giminaičių. Kartu, akcentuotina, kad nusikalstamos veikos, kurios yra padaromos šeimos narių ar artimoje aplinkoje yra ženkliai pavojingesnės, kadangi jomis yra ne tik tiesiogiai pažeidžiamas konkretus baudžiamojo įstatymo saugomas gėris, bet ir atitinkami šeiminiai santykiai, kuriuos saugo Lietuvos Respublikos Konstitucija. Taip pat, manytina, kad didesnę tokių nusikalstamų veikų pavojingumą lemia ir tai, kad nusikalstamų veikų padarymas prieš šeimos narius ar artimuosius giminaičius visuomet yra lengvesnis, kadangi kaltininkas piktnaudžiauja iš aptariamų santykių kylančiu tarpusavio pasitikėjimu.

1.6. Pažymėtina ir tai, kad BK bendrojoje dalyje vis dar tebėra išlikusi ir itin kritikuotina skirtinos bausmės vidurkio taisyklė, kuri prisideda prie neproporcingai griežtos baudžiamosios politikos plėtojimosi. Ši taisyklė kritikuojama tiek baudžiamosios teisės mokslininkų, tiek ir praktikų, kadangi BK 61 straipsnio 2 dalies interpretavimas, kaip imperatyvas skirti bausmę, didesnę negu taikomo BK straipsnio sankcijoje numatytos tam tikros bausmės rūšies vidurkis, nėra tikslus, nes nepagrįstai yra perkeliamas akcentą nuo bausmės dydžio apskaičiavimo metodo į patį bausmės dydį. Teisinga bausmė paskiriama nebūtinai pirmiausia kreipiant dėmesį į aritmetinį sankcijoje numatytų bausmių vidurkį, o kruopščiai vertinant nusikalstamą veiką ir ją padariusį asmenį. Be to, anot baudžiamosios teisės mokslininkų, bausmės vidurkio taisyklė prieštarauja ir *ultima ratio* principui, nes neatitinka kriminologinės nusikalstamo elgesio sunkumo analizės rezultatų¹¹. Teisingumo ministerijos vertinimu, BK 61 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta taisyklė, formuluojama kaip privalomas skirtinos asmeniui bausmės dydžio atskaitos taškas, nėra suderinama nei su teisingumu, nei baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principų turinio

---

amžiaus asmenimis, neįgaliaisiais ar kitais pagalbos reikalingai žmonėmis (BK 48 straipsnio 4 dalies 2 punktas), atlyginti nusikalstama veika padarytą turtinę žalą (BK 48 straipsnio 4 dalies 3 punktas)

¹⁰ 14) 149 straipsnio 3 ir 4 dalyse, 150 straipsnio 3 ir 4 dalyse, 151 straipsnio 2 dalyje, 151¹, 152¹, 153, 162 straipsniuose, 307 straipsnio 3 dalyje, 308 straipsnio 3 dalyje, 309 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytas veikas padarė nukentėjusio nepilnamečio artimasis giminaitis, šeimos narys ar kartu gyvenantis asmuo

¹¹ Pavyzdžiui, G. Švedas, P. Veršekys, J. Levon. D. Prapiestis. Baudžiamojo kodekso bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai. Vilniaus universiteto leidykla, 2017. Vilnius; „G. Sakalauskas. Įkalinimo sistemos Lietuvoje reforma: vienuolika žingsnių per artimiausius dešimt metų“ (<https://www.teise.pro/index.php/2019/01/16/g-sakalauskas-ikalinimo-sistemos-lietuvoje-reforma-vieniolika-zingsniu-per-artimiausius-desimt-metu/>); LAT nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-2/2007.

reikalavimais. Dėl minėtų priežasčių, atitinkamai ir BK 61 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtintas neproporcingai griežtas teisinis reglamentavimas, kuris prisideda prie ženkliai griežtesnių laisvės atėmimo bausmių skyrimo, kadangi švelnesnės bausmės skyrimo atskaitos taškas taip pat numatomas išimtinai sankcijos vidurkis, kuris daugumo nusikaltimų veikų atžvilgiu yra itin didelis.

1.7. Kartu, atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK 62 straipsnyje įtvirtintos švelnesnės, negu įstatymo numatyta, bausmės skyrimo taisyklės taip pat stokoja aiškumo, nepagrįstai užkerta kelią taikyti švelnesnę bausmę, kai realiai egzistuoja objektyvios aplinkybės ir sąlygos ją taikyti. Šiame kontekste pažymėtina, kad BK 62 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas reikalavimas asmeniui pačiam savo noru atvykti ar pranešti apie galimai padarytą nusikalstamą veiką, yra ne tik, kad formalus, perteklinis reikalavimas, bet ir sukuria prielaidas netaikyti aptariamą baudžiamojo įstatymo normos asmenims, kurie buvo sulaikyti po nusikalstamos veikos padarymo, nepriklausomai nuo to, kad jie prisipažįstą padarę aptariamą veiką bei aktyviai bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo institucijomis. Tokio pobūdžio formalių ir pridėtinės vertės nesuteikiančių reikalavimų įtvirtinimas, manytina, nėra suderinama su teisėtumo bei teisingumo principų turinio reikalavimais. Taip pat, akcentuotina ir tai, kad šio straipsnio 2 dalyje įtvirtintos būtinos sąlygos nuteistiems asmenims taikyti švelnesnę bausmę, įvertinus jų aprašymo būdą bei turinį, yra neproporcingai griežtos, sukuriančios prielaidas nepagrįstai diskriminuoti atitinkamų asmenų grupės. Pažymėtina, kad šios straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtinamas reikalavimas išlaikyti daugiau nei vieną sunkiai sergantį ar turintį negalią asmenį, kai jų nėra kam prižiūrėti, analogiško pobūdžio formuluotė pastebėtina ir šio straipsnio 2 dalies 2 punkte, reikalaujanti kaltininkui iš esmės turėti daugiau nei vieną mažametį vaiką. Aptariamų subjektų, kuriais rūpinasi kaltininkas, skaičius neturėtų turėti įtakos aptariamo straipsnio nuostatų taikymui, kadangi net ir vienam aptariamam asmeniui yra būtinas rūpestis bei priežiūra.

1.8. Taip pat, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad BK 64 straipsnyje nėra įtvirtinti taisyklė dėl draudimo bendrinti pripažintus ir vykdytinus užsienio valstybės nuosprendžius. Šiame kontekste pažymėtina, kad nėra galima bendrinti aptariamų nuosprendžių, kuriais skiriama laisvės atėmimo bausmė, kadangi tokiu būdu sukuriamos prielaidos nevykdyti užsienio valstybės paskirto nuosprendžio (pavyzdžiui, subendrinus bausmę su nacionaliniu sprendimu, asmuo gali būti visiškai atleidžiamas nuo atsakomybės taikant amnestijos institutą ir kt.). Pažymėtina, kad užsienio valstybės nuosprendis, jį adaptavus, turi būti vykdomas visa apimtimi, nesukuriant prielaidų asmeniui nepagrįstai išvengti baudžiamosios atsakomybės.

1.9. Akcentuotina ir tai, kad galiojančio BK 75 straipsnio nuostatos įtvirtina nepagrįstai griežtas bausmės vykdymo atidėjimo taikymo taisyklės tuo atveju, kai sprendžiamas klausimas dėl arešto bausmės vykdymo atidėjimo. Kartu, šio straipsnio 5 dalyje įtvirtinta pareiga teismui visais atvejais skirti intensyvią priežiūrą asmenims, kuriems taikomas bausmės vykdymo atidėjimas šio straipsnio 2 ir 3 dalies atvejais, nepriklausomai nuo to, ar toks poreikis realiai egzistuoja. Galiausiai, pažymėtina ir tai, kad aptariamame straipsnyje nėra įtvirtinta jokių nuostatų, kurios būtų orientuotos į nuo priklausomybės ligų kenčiančius asmenis, siekiant užtikrinti, kad jie ateityje daugiau nebedarytų nusikalstamų veikų bei būtų užtikrinta jų efektyvi resocializacija.

1.10. Pažymėtina ir tai, kad, nepaisant to, jog 2017 m. rugsėjo 28 d. įstatymu Nr. XIII-653 buvo pakeltos maksimalios baudos bausmės ribos, su bausmių keitimo taisyklėmis susijusios BK nuostatos nebuvo koreguotos. Praktikoje susiklostė situacija, kai iš esmės visos po 2017 m. pakeitimų paskirtos baudos bausmės, kurios buvo neįvykdytos, keičiant jas, vadovaujantis BK 65 straipsnyje nustatyta tvarka, į griežtesnę bausmę – areštą, visuomet viršijo maksimalų 90 parų arešto bausmės dydį, kadangi maksimalus arešto bausmės dydis prilygsta 180 MGL. 2019 m. BK buvo įtvirtinta taisyklė, pagal kurią baudos bausmė keičiama nebe į areštą, o į laisvės apribojimą, tačiau aptariama problematika išliko nepakitusi – itin didelės baudos ir sistemiškai nesuderintas bausmių keitimo tarpusavio santykis sukūrė prielaidas, kad didžioji dalis paskirtų baudos bausmių yra keičiamos į maksimalų 2 metų laisvės apribojimo terminą, kuris atitinka tik 730 MGL dydžio baudą.

1.11. Taip pat, akcentuotina, kad BK bendrojoje dalyje iš esmės yra išlikusi itin nusikaltimus padarius asmenis stigmatizuojanti sąvoka – recidyvistas. Aptariamą „statusą“

asmeniui yra pritaikomas automatiškai, nevertinant nei jo asmenybės, nei padarytų nusikalstamų veikų pobūdžio. Tai, kad nusikalstamą veiką padarė recidyvistas atitinkamai laikoma baudžiamąją atsakomybę sunkinančia aplinkybe (BK 60 straipsnio 1 dalies 13 punktą), todėl jo atžvilgiu nėra galimybės taikyti atitinkamų atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindų, jam skirtina bausmė visuomet bus griežtesnė. Todėl, manytina, kad tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas nepagrįstai sukuria prielaidas plėtotis griežtai baudžiamajai politikai, kai iš esmės net nėra atliekamas kokybinis teisinis asmenį charakterizuojančių ir kitų aplinkybių vertinimas. Atsižvelgiant į tai, neabejotina, kad tokio teisinio statuso, ypač reikšmingo baudžiamosios atsakomybės realizavimo apimčiai, asmeniui suteikimas negali būti savaime automatizuotas procesas. Kiekvienu atveju, kai atsiranda pagrindas pripažinti asmenį recidyvistu, teismas turėtų ne tik įvertinti tai, kad buvo pakartotinai padarytas tyčinis nusikaltimas, bet ir atsižvelgti į kaltinamojo asmenybę, padarytų nusikaltimų pavojingumo pobūdį bei laipsnį, tarpusavio ryšį bei kitas bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes. Manytina, kad tarp nusikaltimų turi būti atitinkamas ryšys, jie turėtų būti vienas kitam panašūs, siekiant objektyviai nustatyti, kad atitinkamas asmuo linkęs daryti tam tikros kategorijos nusikaltimus ir turi būti pripažintas recidyvistu.

1.12. BK 18 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta galimybė atleisti ribotai pakaltinamą asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės ir taikyti jo atžvilgiu priverčiamąsias medicinos priemones, kai jis yra padaręs baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų arba nesunkų ar apysunkų tyčinį nusikaltimą. Tačiau, tokios galimybės nėra, jeigu asmuo, būdamas ribotai pakaltinamu padaro sunkų arba labai sunkų nusikaltimą, ir tai yra ne tik, kad nelogiška, bet ir esmingai prieštarauja teisingumo bei teisėtumo principų turinio reikalavimams. Neabejotina, kad riboto pakaltinamumo institutas suponuoja atitinkamo kaltininko santykio su objektyviaisiais ar subjektyviaisiais nusikalstamos veikos sudėties požymiais nebuvimą ar neteisingą jų suvokimą, kuris yra nulemtas atitinkamos ligos, nepriklausomai nuo kokio pavojingo laipsnio nusikalstama veika yra padaryta. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas iš esmės yra panašus į nepagrįstą poreikį taikyti represyviausias baudžiamosios atsakomybės realizavimo priemones tik dėl to, kad jis padarė sunkų ar labai sunkų nusikaltimą, visiškai nevertinant, ar asmuo serga atitinkama liga, kuri ne tik, kad jau nusikalstamos veikos padarymo metu iškreipė tokio asmens psichinį santykį su padaryta veika, bet ir negydoma ateityje gali dar labiau neigiamai paveikti asmens galimybę suvokti savo veiksmus.

2. Atkreiptinas dėmesys ir į baudžiamojo įstatymo nuostatas, reglamentuojančias juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, kurios vertintinos kaip fragmentiškos ir stokojančios išsamumo – šiuo metu BK įtvirtintas baudos bausmė juridiniams asmenims reglamentavimas atitinkamais atvejais nepasiekia šios bausmės tikslų, atskirai neišskirtos ir baudžiamojo poveikio priemonės, skirtos juridiniams asmenims, taip pat nėra įtvirtinta išimtinai juridiniams asmenims skirtinų baudžiamojo poveikio priemonių, nenustatyti ir bausmės skyrimo juridiniams asmenims pagrindai, kurie atspindėtų juridinio asmens, kaip nusikalstamos veikos subjekto, specifiką. Taip pat, diskusijų kyla ir dėl kitų BK nuostatų ir jų pritaikomumo sprendžiant su juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę susijusius klausimus (pavyzdžiui, atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės, teistumo ir kt.). Dėl šios priežasties, manytina, kad galiojantis reglamentavimas, kiek jis susijęs su juridinio asmens atžvilgiu realizuojama baudžiamąja atsakomybe, ne tik, kad stokoja aiškumo, sisteminio požiūrio, yra fragmentiškas, nesudaranti tinkamų sąlygų visapusiškai paveikti juridinį asmenį, padaryti jam teigiamą poveikį bei tinkamai individualizuoti baudžiamosios atsakomybės realizavimo priemones, bet ir nėra suderinama su teisingumo principo turinio reikalavimais.

2.1. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK šiuo metu nėra įtvirtintas aiškus teisinis reglamentavimas, susijęs su galimybe juridiniams asmenims taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės, vadovaujantis atitinkamais BK VI skyriuje (Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės) numatytais pagrindais. Visose įstatymo formuluotėse vartojama sąvoka „asmuo“, kuri gali būti aiškinama siaurai arba plečiamai. Tuo atveju, jeigu pasirenkamas siaurinamasis aiškinimas, ši sąvoka apima tik fizinius asmenis, o aiškinant plečiamai apima tiek fizinius, tiek juridinius asmenis. Teismų praktikoje konstatuojama, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai (BK VI skyrius) taikytini ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims, tačiau

teismas, atleisdamas juridinį asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, privalo įvertinti tai, kad šis subjektas yra specialus ir atsižvelgti į jo specifiką.¹² Taigi, šiuo metu BK egzistuoja šiuo klausimu nepakankamas aiškumas.

2.2. Kartu, akcentuotina ir tai, kad BK 43 straipsnio 2 dalis įpareigoja paskelbti nuosprendį, kuriuo nuteisiamas juridinis asmuo, per visuomenės informavimo priemones tik tuo atveju, kai jis nuteisiamas už BK XXXIII skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams) numatytus nusikaltimus. Teisingumo ministerijos vertinimu, privalomas nuosprendžių paskelbimas dėl juridinių asmenų padarytų nusikalstamų veikų tik dėl tam tikros kategorijos nusikalstamų veikų nėra visapusiškai suderintas su BK Specialiosios dalies normų sistema ir nepagrįstai apriboja visuomenės teisę žinoti apie juridinių asmenų padarytas pačias pavojingiausias nusikalstamas veikas, kadangi juridiniai asmenys baudžiamojon atsakomybėn gali būti patraukti ir dėl kitų sunkių bei labai sunkių nusikalstamų veikų (pavyzdžiui, BK 147 straipsnyje įtvirtinta prekyba žmonėmis, BK 182 straipsnyje įtvirtintas sukčiavimas, BK 216 įtvirtintas nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimas ir kt.), kuriais daroma didžiausia žala baudžiamojai įstatymo saugomiems gėrimams, padarymą.

2.3. Taip pat, manytina, kad šiuo metu BK 52 straipsnyje įtvirtinta bausmė juridiniam asmeniui (Juridinio asmens veiklos apribojimas) yra reglamentuojama nepakankamai, neatspindi šios bausmės tikslo, dėl to praktikoje taikoma iš esmės nėra¹³, teikiant prioritetą savo pobūdžiu griežtesnei baudos bausmei. Šiame kontekste pažymėtina, kad galiojančios BK 52 straipsnio nuostatos numato per siaurą efektyvių priemonių, kuriomis gali būti pagrįstai ribojama juridinio asmens veikla, sąrašą, numatant tik draudimą verstis tam tikra veikla ar atitinkamo juridinio asmens padalinio uždarymą. Tai nėra laikytina efektyvia ir proporcinga bausme juridiniam asmeniui. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas iš esmės suponuoja praktinę situaciją, kai teismai, skirdami bausmę juridiniam asmeniui, nemato kaip skiriant šią bausmę būtų pasiekti bausmės tikslai bei užtikrinta, kad juridinis asmuo nebedarytų nusikalstamų veikų.

2.4. Galiojančio BK 47 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas baudos bausmės dydis juridiniams asmenims sukuria prielaidas atitinkamais atvejais pažeisti bausmės tikslus, neįgyvendinti teisingumo principo turinio reikalavimų realizuojant baudžiamąją atsakomybę. Šiame kontekste pažymėtina, kad šiuo metu įtvirtinta maksimali 100 000 MGL (5 mln. Eur) baudos bausmės juridiniam asmeniui ne tik apriboja teismo teisę paskirti teisingą bausmę, bet ir atitinkamais atvejais yra visiškai neefektyvi priemonė stambių juridinių asmenų atveju, kadangi net ir aptariamos bausmės vidurkis – 2, 5 mln. Eur, šių juridinių asmenų atžvilgiu yra nereikšmingas ir gali būti įtrauktas į savotiškas juridinio asmens veiklos sąnaudas, įvertinus gaunamą naudą iš nusikalstamų veikų darymo. BK įtvirtintos statinės baudos bausmės ribos neleidžia visapusiškai įvertinti konkretaus juridinio asmens dydžio, finansinio kapitalo, dėl to atitinkami juridiniai asmenys, darydami baudžiamajame įstatyme numatytas nusikalstamas veikas, gali net įvertinti potencialių finansinių sankcijų poveikį kaip pagrįstas „išlaidas“, siekiant ženkliai didesnių nusikalstamos veikos rezultatų. Dėl šios priežasties, specialūs sektoriniai teisės aktai, kuriais įtvirtinamos finansinės sankcijos juridiniam asmeniui už jų pažeidimą, pavyzdžiui Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas (toliau – PPTFI), baudos bausmės dydį apskaičiuoja įvertindami konkretaus juridinio asmens metinių pajamų dydį. PPTFI 39 straipsnio 1 dalies 1 punktas numato, kad už šio įstatymo pažeidimus finansų įstaiga gali būti skirtina nuo 0,5 iki 5 procentų bendrųjų metinių pajamų dydžio bauda. Analogiško pobūdžio teisinis reglamentavimas yra įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme, kurio 36 straipsnio 1 dalis numato, kad už <...> įsipareigojimų nesilaikymą ūkio subjektams skiriama piniginė bauda iki 10 procentų bendrųjų metinių pasaulinių pajamų praėjusiais ūkiniais metais<...>. Kartu, pažymėtina ir tai, kad tokio pobūdžio baudos bausmės juridiniam asmeniui apskaičiavimo metodika yra siūloma ir naujausiuose Europos Sąjungos direktyvose, kurios šiuo metu svarstomos Europos

¹² Teismų praktikos dėl juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės taikymo apžvalga Nr. AB-49-1

¹³ Nuo 2020 iki 2022 metų ši bausmė buvo pritaikyta tik 1 kartą.

Sąjungos Taryboje (pavyzdžiui, pasiūlymas dėl direktyvos, pakeičiančios Direktyvą 99/2008/EB dėl aplinkos apsaugos per baudžiamąją teisę, Pasiūlymas dėl direktyvos dėl nusikalstamų veikų apibrėžties ir sankcijų už Sąjungos ribojamųjų priemonių pažeidimus ir kt.)

2.4. Pažymėtina, kad galiojantis baudžiamasis įstatymas nenumato jokių specialių aplinkybių, kurios turėtų būti įvertintos, juridiniams asmeniui skiriant bausmę už padarytą nusikalstamą veiką. Šiuo metu galiojantys bendrieji bausmių skyrimo pagrindai iš esmės neatspindi šio specialaus baudžiamosios atsakomybės subjekto požymių, neleidžia visapusiškai individualizuoti juridiniams asmenims skirtinos bausmės. Tai kelia abejonių dėl tokio pobūdžio teisinio reglamentavimo suderinamumo su teisingumo, teisėtumo principų turinio reikalavimais.

2.5 Galiojančios BK bendrosios dalies nuostatos iš esmės neskiria pakankamo dėmesio galimybei juridiniams asmenims skirti ir baudžiamojo poveikio priemones, kurios galėtų prisidėti ne tik prie bausmės tikslų įgyvendinimo, bet ir sukurtų prielaidas juridiniams asmenims savo veikla prisidėti prie socialinių valstybės tikslų įgyvendinimo, o tai neabejotinai turėtų teigiamą poveikį tiek nuteistam juridiniam asmeniui, tiek visuomenei. Pažymėtina, kad šiuo metu galiojantis BK reglamentavimas iš esmės leidžia skirti juridiniam asmeniui tik įmoką į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą (BK 71 straipsnis) turto konfiskavimą (BK 72 straipsnis) ir išplėstinį turto konfiskavimą (BK 72³ straipsnis). BK nėra įtvirtinta jokių specialių baudžiamojo poveikio priemonių, kurios galėtų būti skiriamos išimtinai juridiniams asmenims. Dėl šios priežasties, atsižvelgiant į juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės specifiką, manytina, kad egzistuoja realus poreikis plėsti baudžiamojo poveikio priemonių institutą išimtinai juridinių asmenų atžvilgiu. Tokio pobūdžio teisinio reglamentavimo pakeitimai leistų užtikrinti ne tik efektyvesnį juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės, teisingumo principo įgyvendinimą, bet ir sukurtų prielaidas juridiniams asmenims savo veikla esmingai prisidėti prie bendrų visuomenės tikslų įgyvendinimo. Kartu, atitinkamų naujų baudžiamojo poveikio priemonių įtvirtinimas (pavyzdžiui, draudimas juridiniams asmenims dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, gauti valstybės subsidijas, dotacijas ir kt. išmokas, reorganizuotis) leistų sumažinti pakartotinio juridinio asmens nusikalstamumo riziką. Pavyzdžiui, galiojančio Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – Viešųjų pirkimo įstatymas) 46 straipsnio 1 ir 2 dalys numato, kad tiekėjas negali dalyvauti viešuosiuose pirkimuose penkerius metus, jeigu jis nuteistas už atitinkamų nusikalstamų veikų¹⁴ padarymą, tačiau atitinkamas nusikalstamų veikų sąrašas yra per siauras ir neapima tokių nusikaltimų, kaip nusikaltimai aplinkai ir žmonių sveikatai (BK XXXVIII skyrius), dokumentų klastojimą (BK 300 straipsnis), pelnymasis iš kito asmens prostitucijos (BK 307 straipsnis) ir kt. Dėl šios priežasties, manytina, kad juridiniam asmeniui turėtų būti galimybė atimti teisę dalyvauti viešuosiuose pirkimuose už visų nusikalstamų veikų padarymą, kurio terminas negalėtų būti trumpesnis, negu penkeri metai. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Europos Sąjungos teisės instrumentai, pavyzdžiui 2017 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis (toliau – Direktyva 2017/1371) valstybėms narėms rekomenduoja įtvirtinti atitinkamas baudžiamojo poveikio priemones juridiniams asmenims, kurios galėtų būti: a) teisės į valstybės skiriamas išmokas arba pagalbą atėmimas; b) laikinas arba nuolatinis teisės dalyvauti viešuosiuose konkursuose atėmimas; c) laikinas arba nuolatinis teisės verstis komercine veikla atėmimas; d) teisminės priežiūros skyrimas ir kt. (Direktyvos 2017/1371 9 straipsnis). Tokio

¹⁴ 1) dalyvavimą nusikalstamame susivienijime, jo organizavimą ar vadovavimą jam; 2) kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą; 3) sukčiavimą, turto pasisavinimą, turto iššvaistymą, apgaulingą pareiškimą apie juridinio asmens veiklą, kredito, paskolos ar tikslinės paramos panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką, kreditinį sukčiavimą, neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turtą pateikimą, deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimą, apgaulingą apskaitos tvarkymą ar piktnaudžiavimą, kai šiomis nusikalstamomis veikomis kėsinama į Europos Sąjungos finansinius interesus, kaip apibrėžta Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų apsaugos 1 straipsnyje; 4) nusikalstamą bankrotą; 5) teroristinį ir su teroristine veikla susijusį nusikaltimą; 6) nusikalstamu būdu gauto turto legalizavimą; 7) prekybą žmonėmis, vaiko pirkimą arba pardavimą; 8) kitos valstybės tiekėjo atliktą nusikaltimą, apibrėžtą Direktyvos 2014/24/ES 57 straipsnio 1 dalyje išvardytus Europos Sąjungos teisės aktus įgyvendinančiuose kitų valstybių teisės aktuose

požiūrio į juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę yra laikomasi ir kituose priimtuose Europos Sąjungos teisės instrumentuose¹⁵ bei naujai svarstomuose pasiūlymuose.¹⁶

2.6. Pažymėtina ir tai, kad šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas, kiek jis susijęs su juridinių asmenų teistumu, kelia problemų, kadangi nėra aiškiai įtvirtinta, ar juridinis asmuo gali būti laikomas teistu. Atsižvelgiant į tai, kad specialiuose įstatymuose juridiniam asmeniui taip pat yra keliamas su nepriekaištinga reputacija susiję reikalavimai dėl atitinkamų nusikalstamų veikų padarymo (teistumo už juos buvimo ar išnykimo), neabejotina, kad aptariamas institutas turėtų būti aiškiai reglamentuotas, tinkamai apibrėžiant tiek fizinių, tiek juridinių asmenų teistumo terminus.

3. Siekiant baudžiamosios politikos subalansavimo, akcentuojant ne griežtą baudimą, o asmens elgesio korekcijos galimybę arba baudžiamosios atsakomybės apskritai netaikyti, atskiras dėmesys turėtų būti skiriamas ir BK bendrosios dalies nuostatoms, reglamentuojančioms atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ir baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių institutus, kurios nuo pat BK įsigaliojimo nebuvo sistemiškai ir nuosekliai vertintos. Atitinkami atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai stokoja sisteminio suderinamumo, nediferencijuoją šių pagrindų taikymo apimties atsižvelgiant į nusikalstamų veikų pavojingumo pobūdį ir laipsnį. Tai nepagrįstai apriboja jų taikymo galimybę, įtvirtina švelnesnių nusikalstamų veikų atžvilgiu neadekvačiai griežtas sąlygas. Kartu, nėra visapusiškai reglamentuojamos šių atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindų sąlygos, atitinkamais atvejais nenumatant konkretaus jų įgyvendinimo termino ir apimties.

3.1. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK 30 straipsnyje (Profesinių pareigų vykdymas) įtvirtinta, kad asmuo pagal BK neatsako už žalą, kurią padarė vykdydamas profesines pareigas, jeigu neviršijo įstatymų ar kitų teisės aktų nustatytų įgaliojimų. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas, suponuojas, kad baudžiamoji atsakomybė už profesinių pareigų vykdymą ir tik tuo atveju, kai yra padaroma materialinė nusikalstama veika, numatanti konkrečius padarinius (žalą), kas galimai nepagrįstai apriboja jos taikymą ir formalių nusikalstamų veikų atžvilgiu.

3.2. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad galiojančiame BK 37 straipsnyje iš esmės įtvirtintas nelogiškas, nepagrįstai griežtas teisinis reglamentavimas, kuris užkerta kelią asmenis atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės dėl mažareikšmiškumo tuo atveju, jeigu jie padaro baudžiamąjį nusižengimą, kadangi šiuo metu numatyta galimybė atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės tik dėl nusikaltimo padarymo. Šią poziciją ne kartą yra patvirtinęs ir LAT¹⁷. Dėl šios priežasties, įtvirtinama tokia situacija, kai egzistuojant BK 37 straipsnyje įtvirtintoms sąlygoms asmuo galėtų hipotetiškai būtų atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės net dėl sunkaus nusikaltimo padarymo, bet baudžiamojo nusižengimo atveju šios įstatymo normos pritaikyti galimybės nėra. Tokia teisinė situacija nėra suderinama su protingumo, teisingumo principų turinio reikalavimais.

3.3. Taip pat, vertinant ir kitus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindus, pastebėtina tai, kad yra įtvirtinamos analogiškos sąlygos atleisti asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės, nepriklausomai nuo nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnio. Atitinkamai, BK 39 straipsnyje (Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, kai yra lengvinančių aplinkybių) numatytas reikalavimas, kad egzistotų bent dvi baudžiamąją atsakomybę lengvinančios aplinkybės tiek baudžiamųjų nusižengimų, tiek nesunkių nusikaltimų atvejais, nepagrįstai apriboja šio

¹⁵ 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis 8 straipsnis, 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/713 dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR 11 straipsnis.

¹⁶ Aplinkos direktyva

¹⁷ „Būtent baudžiamajame įstatyme, BK 37 straipsnyje, yra aiškiai nurodyti asmens atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ne dėl bet kokios nusikalstamos veikos, o dėl nusikaltimo (BK 11 straipsnis) pripažinimo mažareikšmiu pagrindai ir sąlygos“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2022 m. liepos 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-191-489/2022)

atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pritaikomumą. Manytina, kad mažiau pavojingų nusikalstamų veikų atveju (baudžiamieji nusižengimai, neatsargūs nusikaltimai), sprendžiant dėl atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės taikymo, yra pakankama nustatyti bent vieną lengvinančią aplinkybę, o tik sprendžiant dėl atleidimo nuo nesunkaus tyčinio nusikaltimo, turėtų būti nustatytos bent dvi. Taip pat, pažymėtina ir tai, kad BK 40 straipsnyje įtvirtinta atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindas (Laidavimas), taip pat taiko analogiškas sąlygas tiek baudžiamųjų nusižengimų, tiek neatsargių, nesunkių ar net apysunkių nusikaltimų atžvilgiu. Šiame kontekste akcentuotina, kad visais atvejais privaloma sąlyga – nusikalstamos veikos padarymas pirmą kartą, nepagrįstai apriboja šio itin nusikaltusio asmens resocializacijai reikšmingo atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindo taikymą, kas prisideda prie griežtos baudžiamosios politikos plėtojimosi. Atlikus atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą ir susitaikius lyginamąją analizę, pastebėtina, kad atleidžiant nuo baudžiamosios atsakomybės susitaikius, nėra keliamas reikalavimas, kad asmuo būtų pirmą kartą padaręs nusikalstamą veiką.

3.4 Kartu, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad tiek BK 38, tiek BK 40 straipsnio, nėra įtvirtintas aiškus ir konkretus terminas, per kurį turi būti atlyginta arba pašalinta padaryta žala. Atsižvelgiant į tai, kad ši sąlyga ir viena iš pagrindinių, sprendžiant dėl galimybės atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės, baudžiamajame įstatyme turime būti aiškiai įtvirtinta jos įgyvendinimo apimtis, kartu užtikrinant, kad nukentėjusysis turėtų apibrėžtą laiką lūkestį sulaukti žalos atlyginimo. Šiame kontekste pažymėtina ir tai, kad priešingai negu susitaikymo atveju (BK 38 straipsnio 3 dalis), atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą negali būti panaikintas tuo atveju, jeigu asmuo per nustatytą terminą neatlygina ar nepašalina padarytos žalos, ir tokia padėtis yra nepagrįsta ir neteisinga nuo nusikaltimo nukentėjusių asmenų atžvilgiu. Kartu, šiuo metu nėra įstatyme aiškiai numatyta, kada laikoma, kad asmuo atitinkamai yra susitaikęs ar atleistas pagal laidavimą. Nėra aišku, ar šių institutų skaičiavimo terminas turėtų prasidėti nuo prokuroro nutarimo priėmimo momento, ar teismo sprendimo, kuriuo patvirtinamas prokuroro nutarimas nutraukti ikiteisminį tyrimą aptariamais pagrindais. Akcentuotina ir tai, kad BK 40 straipsnyje įtvirtintas laidavimo taikymas apskritai yra neapribotas, todėl sukuriama prielaidos nepagrįstai taikyti aptariamą institutą asmenims, kurie nuolatinais vykdo nusikalstamas veikas.

4. Moderni ir humaniška baudžiamoji politika yra nukreipta ne tik į klasikinių bausmių taikymą, siekiant tik itin griežtomis priemonėmis užtikrinti, kad būtų įgyvendintas teisingumo principas ir asmuo daugiau ateityje nebusikalstų, bet ir į baudžiamojo poveikio priemonių sistemą, kuri ženkliai prisideda prie BK 41 straipsnyje įtvirtintų bausmės tikslų įgyvendinimo, kaltininkų resocializacijos prielaidų sudarymo. Šių baudžiamojo įstatymo normų taikymas ne tik, kad prisideda prie aptariamų tikslų įgyvendinimo, tačiau kartu sukuria realias prielaidas švelnesnėmis baudžiamosios atsakomybės realizavimo priemonėmis užtikrinti retesnę pačių pačios griežčiausios – laisvės atėmimo, bausmės taikymą. Atsižvelgiant į tai, tikslinga peržiūrėti šiuo metu įtvirtintas baudžiamojo poveikio priemones, išplėsti jų taikymo apimtį ar įtvirtinti naujas poveikio priemones, kuriomis būtų daroma teigiama įtaka nuteistiesiems ar nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiamiems asmenims.

4.1. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atitinkamos baudžiamojo poveikio priemonės yra suformuotos netiksliai, neaiškiai apibrėžtas jų vykdymo turinys ir apimtis. Pavyzdžiui, BK 69 straipsnyje įtvirtinta baudžiamojo poveikio priemonė numato įpareigojimą atlyginti tik padarytą nusikaltimu turtinę žalą, kartu nenustatant jos įvykdymo termino, daroma esminė žala nukentėjusiųjų teisėtiems interesams baudžiamajame procese.

4.2. BK 70 straipsnyje įtvirtinta baudžiamojo poveikio priemonė (Nemokami darbai) numato itin trumpą maksimalų nemokamų darbų terminą (tik iki 100 valandų). Tai trukdo tinkamai individualizuoti šią baudžiamojo poveikio priemonę ir sukuria prielaidas neefektyviam šios baudžiamojo poveikio priemonės taikymui praktinėje veikloje, kartu neužtikrinamas jos suderinamumas su BK 41 straipsnyje įtvirtintais bausmės tikslais.

4.3. Taip pat, pažymėtina, kad BK 72¹ straipsnyje įtvirtinta baudžiamojo poveikio priemonė sukuria prielaidas pažeisti nepilnamečio nuteistojo asmens teises, kadangi skiriant

aptariamą baudžiamojo poveikio priemonę nėra pareigos teismui įvertinti, ar jos paskyrimas nesukliudys nepilnamečiui paskirti laikinąją globą (rūpybą).

4.4. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiuo metu BK 72² straipsnyje įtvirtinta baudžiamojo poveikio priemonė (Dalyvavimas smurtinį elgesį keičiančiose programose) numato, kad ji yra skiriama tik tuo atveju, jeigu asmuo atitinkamą smurtinio pobūdžio nusikalstamą veiką padarė prieš savo šeimos narį ar artimąjį giminaitį. Šiame straipsnyje įtvirtintas teisinis reglamentavimas iš esmės nepagrįstai apriboja teismo teisę paskirti šią baudžiamojo poveikio priemonę asmenims, kurie padarė smurtinio pobūdžio nusikalstamą veiką ne prieš savo šeimos narį ar artimąjį giminaitį, dėl ko visapusiškai nėra įvertinamas visų asmenų, linkusių daryti smurtinio pobūdžio nusikalstamas veikas, poreikis keisti smurtinio elgesio tendencijas.

4.5. Pažymėtina, kad šiuo metu baudžiamojo poveikio priemonių sistemoje nėra įtvirtinta jokių priemonių, kurios būtų nukreiptos į nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų priklausomus, socialinių įgūdžių stokojančius kaltininkus. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Respublikoje vis dar dažnai nusikaltimų padarymui turi įtakos apsvaigimas nuo alkoholio ar narkotinių medžiagų, išsilavinimo ir socialinių įgūdžių trūkumas, svarstytinas tikslingumas įtvirtinti į šiuos asmenis nukreiptą poveikio priemonę. Pažymėtina ir tai, kad panašaus pobūdžio poveikio priemonė yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte.

4.6. BK 73 straipsnio nuostatos nenumato galimybės atleisti kaltininko nuo paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės, kuri yra nesuderinama su bausme, vykdymo. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas iš esmės sukuria prielaidas asmeniui nustatyti tokius įpareigojimus, kurių įvykdymas tam tikrais atvejais yra apskritai neįmanomas dėl jam paskirtos bausmės pobūdžio.

5. BK XI skyriuje įtvirtintas teisinis reglamentavimas, kiek jis susijęs su nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumais, stokoja sisteminio suderinamumo su kitais BK bendrosios dalies skyriais, užkerta kelią vystyti efektyvią ir į nepilnamečių asmenų resocializaciją nukreiptą baudžiamąją politiką, kartu visapusiškai užtikrinant teisingumo principo įgyvendinimą.

5.1. BK 13 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas nusikaltimų, už kurių padarymą gali būti baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo nuo 14 metų, sąrašas nebuvo sistemiškai peržiūrėtas ir subalansuotas, atsižvelgiant į asmenų, nuo 14 metų, galimumą suvokti visus atitinkamų nusikalstamų veikų objektyviuosius bei subjektyviuosius požymius.

5.2. Galiojanti auklėjimo poveikio priemonių sistema iš esmės neatitinka modernios baudžiamosios politikos realijų, nesukuria prielaidų efektyviomis priemonėmis paveikti nepilnamečių elgesį, užtikrinant, kad baudžiamosios atsakomybės realizavimas būtų nukreiptas ne į šio asmens nubaudimą, bet į jo resocializaciją. Šiame kontekste ypatingas dėmesys turėtų būti kreipiamas į nepilnamečius, kurie yra priklausomi alkoholio ar narkotinių medžiagų bei turinčius polinkį smurtauti.

5.3. BK XI skyriaus normų sistema sukuria prielaidas plėtotis neproporcingai griežtai baudžiamajai politikai nepilnamečių asmenų atžvilgiu. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad nepilnamečių atžvilgiu taikomų auklėjimo poveikio priemonių nevykdymo pasekmės šiuo metu neįvertina tos aplinkybės, kad egzistuoja realios objektyvios ir (ar) pateisinamos aplinkybės, dėl kurių nepilnametis negali jų visapusiškai įvykdyti. Kartu, nepilnamečiams asmenims nėra apribota laisvės apribojimo bausmės taikymo trukmė, ir tai sistemiškai nėra suderinama su baudžiamosios atsakomybės realizavimo nepilnamečių atžvilgiu principais bei sistema.

6. Teisingumo ministerija atkreipia dėmesį į tai, kad atliekant sisteminę BK bendrosios dalies analizę, identifikuoti ir kiti baudžiamojo įstatymo trūkumai, kurie turi reikšmės tinkamam baudžiamosios atsakomybės realizavimui.

6.1. BK nėra įtvirtinta jurisdikcijos taisyklė, kuri leistų apsaugoti Lietuvos piliečius ir kitus nuolat Lietuvoje gyvenančius asmenis nuo užsienyje jų atžvilgiu padarytų sunkių ar labai sunkių nusikalstamų veikų, kai toje valstybėje atsisakoma vykdyti baudžiamąjį persekiojimą arba jis yra realiai nevykdomas. Tokio pobūdžio teisinio reglamentavimo trūkumas neleidžia visapusiškai apsaugoti aptariamų asmenų nuo nusikalstamų veikų, kai atitinkama valstybė nevykdo pareigos inicijuoti baudžiamąjį persekiojimą. Kartu, BK 7 straipsnio 12 punkte įtvirtintas per platus

universalios jurisdikcijos taisyklės taikymas, kada tarptautinės sutartys nenumato pareigos taikyti aptariamą jurisdikciją nusikaltimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis neturint tikslo jų platinti.

6.2. BK 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas abipusio baudžiamumo principą dėl BK 6 straipsnyje įtvirtintų nusikalstamų veikų, tačiau, pažymėtina, kad BK 6 straipsnis numato baudžiamojo įstatymo galiojimo taisyklę užsieniečiams, kurie užsienyje padarė BK 114–128 straipsniuose numatytus nusikaltimus Lietuvos valstybei. Šiame kontekste manytina, kad abipusio baudžiamumo principo taikymas aptariamų nusikalstamų veikų atžvilgiu yra ne tik, kad nelogiškas, bet ir nepagrįstas. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas iš esmės užkerta kelią efektyviai taikyti baudžiamąjį persekiojimą, kadangi užsienio valstybės tikrai nėra kriminalizavusios savo įstatymuose tokių nusikalstamų veikų, kaip BK 115 straipsnyje įtvirtintas kėsinimasis į Lietuvos Respublikos Prezidento gyvybę, BK 118 straipsnyje įtvirtintas padėjimo kitai valstybei veikti prieš Lietuvos Respubliką nusikaltimas. Atsižvelgiant į tai, pagrindo taikyti abipusio baudžiamumo principą nusikaltimų, kurie yra išimtinai padaromi prieš Lietuvos Respubliką, nėra.

6.3. BK 25 straipsnio 2 dalyje įtvirtintas bendrininkų grupės apibrėžimas nepagrįstai įtvirtina reikalavimą, kad bendrininkų grupė pripažįstamas tik toks dviejų asmenų veikimas, kai jie abu yra bendravykdytojai. Akcentuotina, kad bendrininkų grupė nebūtinai gali būti pripažįstami tik du bendravykdytojai, bet ir kitų bendrininkų rūšių kartu padarytos nusikalstamos veikos (pavyzdžiui, padėjėjas ir vykdytojas, kurstytojas ir vykdytojas ir t.t.).

6.4. BK 98 straipsnio 2 dalyje, reglamentuojančioje stacionarinio stebėjimo pakeitimą į ambulatorinį gydymą, nėra įtvirtinta jokių saugiklių tuo atveju, kai asmuo nesilaiko nustatytų ambulatorinio stebėjimo sąlygų ir tokiu būdu sudaromos prielaidos asmenims, kuriems būtina taikyti priverčiamąsias medicinos priemones, išvengti gydymo. Aptariamasis teisinis reglamentavimas suponuoja tokią situaciją, kad tokio asmens psichinė sveikata, netaikant gydymo, gali pablogėti dėl ko jis gali pakartotinai padaryti atitinkamą nusikalstamą veiką ir tik po jos padarymo, būtų sprendžiamas klausimas dėl stacionarinio stebėjimo taikymo jo atžvilgiu, kas ženkliai padidina pakartotinio nusikalstamumo riziką.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Atsižvelgiant į šio rašto 3 punkto 1 papunktį identifikuotus baudžiamojo įstatymo trūkumus, BK projektu siūloma peržiūrėti atitinkamas bausmes bei bausmių skyrimo taisykles.

1.1. BK projekto 14 straipsniu keičiamoje BK 42 straipsnio 6 dalyje išplečiamas fiziniams asmenims taikytinų baudžiamojo poveikio priemonių sąrašas, įtvirtinant, kad su bausme būtų galima skirti bet kurią baudžiamojo poveikio priemonę, kartu nustatant taisyklę, jog nemokami darbai yra neskiriami kartu su viešųjų darbų bausme. Šie pakeitimai sukurs prielaidas efektyviau įgyvendinti teisingumo principą ir pasiekti bausmės tikslus, kadangi atitinkamais atvejais yra tikslinga asmenis įpareigoti tiek atlyginti padarytą turtinę ar neturtinę žalą, tiek asmeniui sutikus, skirti nemokamus darbus, užtikrinant, kad skirtinos baudžiamojo poveikio priemonės yra suderinamos su paskirta bausme.

1.2. BK projekto 16 straipsniu keičiamoje BK 46 straipsnio 1 dalyje ilginamas maksimalus viešųjų darbų bausmės įvykdymo terminas nuo 1 iki 2 dviejų metų, kartu atitinkamai šio straipsnio 3 dalyje numatant galimybę teismui paskirti iki 960 valandų viešųjų darbų už nusikaltimą ir 480 valandų už baudžiamąjį nusižengimą. Manytina, kad tokio pobūdžio pakeitimai sukurs prielaidas dažniau taikyti viešųjų darbų bausmę, užtikrins didesnę jos efektyvumą, kas sukurs prielaidas rečiau taikyti griežtesnes bausmes, ypač susijusias su terminuotu laisvės atėmimu, nuteistų asmenų atžvilgiu.

1.3. BK projekto 18 straipsniu keičiamame BK 48 straipsnyje įtvirtinamas ilgesnis laisvės apribojimo bausmės vykdymo terminas nuo dviejų iki trejų metų. Kartu, įtvirtinamas įpareigojimas atlyginti padarytą ne tik turtinę, bet ir neturtinę žalą, nustatant maksimalų trejų metų terminą šiam įpareigojimui įgyvendinti. Atitinkamai tikslinamos ir BK 48 straipsnio 2, 6 dalių nuostatos keičiant neįgaliojo sąvoką, kartu numatant kad tik kiti proceso dalyviai turėtų teisę

prašyti, kad skiriant laisvės apribojimo bausmę asmeniui būtų paskirta atitinkami įpareigojimai, Šiais pakeitimais bus visapusiškai užtikrinta, kad nuteistasis turėtų pakankamai laiko įgyvendinti sudėtingus ir dažnu atveju ilgą laiką truncančius įpareigojimus ir prisidės prie efektyvesnės tokio asmens resocializacijos, teismus paskatins dažniau taikyti šią bausmės rūšį, mažins pačios griežčiausios – laisvės atėmimo bausmės, taikymą. Taip pat, užtikrinama ir tai, kad nukentėjusiems asmenims būtų atlyginta visa nusikaltimu padaryta žala, aiškiai apibrėžiant jos atlyginimo terminą, ir tai prisidės prie nukentėjusiųjų teisėtų ir pagrįstų interesų efektyvesnės apsaugos.

1.4. BK projekto 20 straipsniu kaičiame BK 54 straipsnio 3 dalyje išplečiama teismo teisė paskirti ne tik švelnesnę kitos rūšies bausmę, bet ir bausmės vykdymo atidėjimą, išskyrus labai sunkių nusikaltimų atveju. Manytina, kad BK 54 straipsnio pakeitimai sukurs prielaidas geriau individualizuoti asmeniui skirtiną bausmę, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes, kartu bus užtikrintas teisingumo, humaniškumo principo įgyvendinimas tuo atveju, kai asmeniui nėra galimybės, vadovaujantis BK 54 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta išimtinė taisykle, paskirti visiškai kitos rūšies švelnesnę bausmę.

1.5. BK projekto 23 straipsniu siūloma patikslinti BK 60 straipsnio 14 punkte įtvirtintą atsakomybę sunkinančią aplinkybę, įtvirtinant, kad atsakomybę sunkinančia aplinkybe turėtų būti laikoma veika padaryta prieš savo artimajį giminaitį ar šeimos narį. Šiuo pakeitimu bus įtvirtinta labiau subalansuota baudžiamoji politika, nukreipta į veiksmingesnę kovą su nusikaltimais artimoje aplinkoje, kartu užtikrinama asmenų, patenkančių į šeimos santykių subjektų ratą, apsauga nuo nusikalstamo kėsینimosi jiems artimiausioje aplinkoje.

1.6. BK projekto 24 straipsniu siūloma pakeisti BK 61 straipsnio 2 dalį visiškai atsisakant bausmės apskaičiavimas nuo jos vidurkio taisyklės. Kartu, šio straipsnio 4 dalyje siūloma įtvirtinti ir kitą bausmės apskaičiavimo orientyrą, kad tuo atveju, kai kaltininkas savo noru prisipažino padaręs nusikaltimą, nuoširdžiai gailisi, aktyviai padėjo išaiškinti nusikaltimą ir nėra atsakomybę sunkinančių aplinkybių, teismas paprastai skiria jam ne didesnę kaip minimalią straipsnio sankcijoje už padarytą nusikaltimą numatytos laisvės atėmimo bausmę arba su laisvės atėmimu nesusijusią bausmę, išskyrus sunkių ir labai sunkių nusikaltimų atveju. Skirdamas didesnę, negu minimalų laisvės atėmimo bausmės dydį, teismas tokį sprendimą privalėtų motyvuoti. Atitinkamai, šio straipsnio 4 dalies pakeitimais yra įvertinamas ir padarytos nusikalstamos veikos pavojingo pobūdis ir laipsnis, įtvirtinant, kad tuo atveju, jeigu buvo padarytas sunkus ar labai sunkus nusikaltimas, egzistuojant aptartoms sąlygoms, asmeniui būtų skiriama ne didesnė, kaip atitinkamo straipsnio sankcijoje už padarytą nusikaltimą numatytos laisvės atėmimo bausmės vidurkis, išskyrus atvejus, kai straipsnio sankcijoje numatyta laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės. Neabejotina, kad tokio pobūdžio pakeitimai turės itin didelę įtaką humaniškos, į asmenų resocializaciją, o ne baudimą nukreiptos baudžiamosios politikos vystymuisi, sumažins skirtingų laisvės atėmimo bausmių dydį, kas visapusiškai atitiks baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo įgyvendinimą.

1.7. BK projekto 25 straipsniu siūloma BK 62 straipsnio 1 dalyje atsisakyti privalomos sąlygos, jog asmuo pats savo noru atvyko ar pranešė apie padarytą nusikalstamą veiką, kadangi tai iš esmės neturi reikšmės sprendžiant dėl asmens pavojingumo ir požiūrio į padarytą nusikalstamą veiką. Kartu, yra tikslinamos BK 62 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punkte įtvirtintos sąlygos, užtikrinant, kad švelnesnė bausmė asmenims galėtų būti paskirta nepriklausomai nuo išlaikomų asmenų su neglia, ar sunkia liga sergančių asmenų skaičiaus (1 punktas), taip pat į tai, kad asmuo išlaiko daugiau kaip vieną mažametį vaiką.

1.8. BK projekto 26 straipsniu papildomas BK 64 straipsnis nauja 6 dalimi, numatančia, kad Lietuvos Respublikoje pripažinti ir vykdytini užsienio valstybės nuosprendžiai, kuriais paskirta laisvės atėmimo bausmė, yra nebendrinami ir vykdomi atskirai. Tokiu būdu bus užtikrinta, kad užsienio teismų sprendimai nebūtų pažeidžiami Lietuvos Respublikoje.

1.9. BK projekto 27 ir 28 straipsniai keičiamos BK 65 ir 66 straipsnyje įtvirtintos bausmių keitimo proporcijos, padvigubinant ar atitinkamu atveju net patrigubinant jų keitimo koeficientus. Šie pakeitimai leis užtikrinti, kad keičiant bausmes jų santykis būtų proporcingas bei

leidžiantis paskirti tinkamą bei teisingą bausmę, bus subalansuota bausmių keitimo taisyklių sistema

1.10. BK projekto 41 straipsniu keičiamame BK 75 straipsnyje numatoma galimybė pritaikyti arešto bausmės vykdymo atidėjimą ne tik tuo atveju, kai asmuo yra teisiamas pirmą kartą, kadangi toks reikalavimas nėra keliamas taikant bausmės vykdymo atidėjimą dėl laisvės atėmimo bausmės. Taip pat, šiame straipsnyje įtvirtinama teismo diskrecijos teisės skirti intensyvią priežiūrą, kadangi privalomas reikalavimas ją skirti visais atvejais nėra suderinamas su proporcingumo, protingumo principų turinio reikalavimais. Kartu, siekiant užtikrinti efektyvesnę resocializaciją bei užkardyti potencialių nusikalstamų veikų padarymą ateityje, BK 75 straipsnis papildomas nauja 6 dalimi, kuri įtvirtina taisyklę, kad tuo atveju, tuo atveju, jeigu asmuo nuteisiamas už nusikaltimo padarymą, kai šią veiką padarė būdamas priklausomas nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir šios aplinkybės turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui, bausmės vykdymas gali būti atidėtas tik nuteistajam sutinkant gydytis priklausomybės ligas.

1.11. BK projekto 7 straipsniu yra keičiamas BK 27 straipsnis, įtvirtinantis asmens pripažinimo recidyvistų sąlygas, atsisakant automatinio asmens pripažinimo recidyvistu. Siūloma BK 27 straipsnyje numatyti, kad tik teismas gali pripažinti asmenį, jau teistą už tyčinį nusikaltimą, padarytą būnant pilnamečiu, ir jeigu teistumas už jį neišnykęs ar nepanaikintas įstatymų nustatyta tvarka, kuris vėl padaro vieną ar daugiau panašių pagal savo pobūdį tyčinių nusikaltimų, recidyvistu. Atitinkamai, teismas, sprendamas dėl asmens pripažinimo recidyvistu, turėtų atsižvelgti į kaltininko asmenybę, į padarytų nusikaltimų pobūdį, jų sunkumą, tarpusavio ryšį ir kitas bylos aplinkybes. Šie pakeitimai leis užtikrinti, kad itin nuteistuosius stigmatizuojančio teisinio statuso, kuris kartu įtvirtina privalomą griežtesnės baudžiamosios atsakomybės realizavimą jų atžvilgiu, suteikimas būtų motyvuotai ir pagrįstai įgyvendinama teismo teisė. Tai užtikrins, kad asmens pavojingumą didinantis požymis nebūtų priskiriamas automatiškai kiekvienu atveju, kai asmuo tiesiog padaro naują tyčinį nusikaltimą.

1.12. BK projekto 4 straipsniu keičiamoje BK 18 straipsnio 3 dalyje papildomai numatoma, kad asmuo, padaręs sunkų arba labai sunkų nusikaltimą ir teismo pripažintas ribotai pakaltinamu, atsako pagal baudžiamąjį įstatymą, tačiau jis gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės ir jam taikomos priverčiamosios medicinos priemonės. Tokio pobūdžio teisinio reglamentavimo pakeitimai sukurs visapusiškas prielaidas tinkamai ir teisingai realizuoti baudžiamąją atsakomybę ribotai pakaltinamų asmenų atžvilgiu, užtikrinant, kad asmenims, kuriems yra būtinas gydymas, būtų taikomas priverčiamosios medicinos priemonės, nepriklausomai nuo to, kokio pavojingumo laipsnio nusikalstama veika buvo padaryta.

2. Atsižvelgiant į šio rašto 3 punkto 2 papunktyje identifikuotus baudžiamojo įstatymo trūkumus, BK projektu siūloma peržiūrėti juridinių asmenų baudžiamąją atsakomybę reglamentuojančias normas, siekiant užtikrinti efektyvesnę baudžiamosios atsakomybės realizavimą jų atžvilgiu.

2.1. BK projekto 13 straipsniu įtvirtinamas naujas BK 40¹ straipsnis, kuriame numatoma, kad atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės pagrindai, įtvirtinti BK 36, 37, 38, ir 39 straipsniuose, gali būti taikomi ir juridinių asmenų atžvilgiu. Šiais pakeitimais bus įtvirtintas aiškesnis baudžiamojo įstatymo reglamentavimas, užtikrinant, kad teismų praktikos suformuotas teisės aiškinimas būtų įtvirtintas BK.

2.2. BK projekto 15 straipsniu keičiamoje BK 43 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama privaloma taisyklė, kad visi nuosprendžiai dėl juridinio asmens padaryto sunkaus ir labai sunkaus nusikaltimo, privalomai būtų skelbiami per visuomenės informavimo priemones. Manytina, kad tokio pobūdžio informacija yra itin reikšminga ne tik siekiant informuoti visuomenę apie juridinių asmenų daromas pačias sunkiausias nusikalstamas veikas, bet ir sukurs prielaidas kitiems verslo subjektams įvertinti visą reikšmingą informaciją, prieš inicijuojant civilinius teisinius santykius su teistu juridiniu asmeniu. Kartu, šiais pakeitimais yra pašalinamas sisteminio suderinamumo trūkumas. Taip pat šio straipsnio 3 dalyje atsisakoma perteklinio baudžiamojo poveikio priemonių pavadinimo vardinimo.

2.3. BK projekto 17 straipsniu keičiamame BK 47 straipsnio 4 dalyje yra įtvirtinama visiškai nauja baudos bausmės skyrimo taisyklė juridiniams asmenims, kuri yra paremta šio baudžiamosios atsakomybės subjekto metinių pajamų kriterijumi. Siūloma numatyti, kad tuo atveju, jeigu juridinio asmens metinės pajamos iki nusikalstamos veikos padarymo ėjusiais metais viršija 300 000 MGL (15 000 000 Eur), juridiniam asmeniui baudos bausmės dydis būtų nuo 3 iki 15 procentų jo metinių pajamų dydžio iki nusikalstamos veikos padarymo ėjusiais metais. Siekiant užtikrinti, kad nebūtų sušvelninamas šiuo metu įtvirtintas maksimalus baudos bausmės dydis, numatoma, kad skiriamos baudos bausmės maksimalus dydis yra 100 000 MGL arba iki 15 procentų nuo jo metinių pajamų, priklausomai nuo to, kuris dydis yra didesnis.¹⁸ Siūlomi pakeitimai leis visapusiškai užtikrinti, kad didelės pajamas generuojantys ir nusikalstamas veikas darantys juridiniai asmenys negalėtų išvengti efektyvios baudžiamosios atsakomybės realizavimo jų atžvilgiu ir įtraukti baudžiamajame procese skirtinas baudos bausmes į „veiklos sąnaudas“. Kartu, tokio pobūdžio pakeitimai visapusiškai suderintų nacionalinės teisės nuostatas su naujai siūlomais Europos Sąjungos teisės instrumentais baudžiamosios teisės srityje.

2.4. BK projekto 21 straipsniu keičiamame BK 52 straipsnyje išplečiama juridinio asmens veiklos apribojimo bausmė, numatant, kad teismas gali juridiniam asmeniui uždrausti dalyvauti tam tikruose sandoriuose, panaikinti veiklos, kurią vykdant buvo padaryta nusikalstama veika, leidimus ir (ar) licencijas. Tokio pobūdžio pakeitimai leis užtikrinti efektyvesnę šios bausmės taikymą, kurie padės įgyvendinti bausmės juridiniam asmeniui tikslus bei, tikėtina, paskatins dažnesnį šios bausmės taikymą praktikoje.

2.5. Siekiant tinkamai individualizuoti juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, yra tikslinga baudžiamajame įstatyme įtvirtinti specialias aplinkybes, kurias turėtų įvertinti teismas, skiriant bausmę juridiniams asmeniui, kurios yra išimtinai susijusios tik su šiuo specialiu subjektu. BK projekto 21 straipsniu įtvirtinamas naujas BK 58¹ straipsnis (Bausmės skyrimo juridiniam asmeniui ypatumai), kuriame numatoma, kad teismas bausmę juridiniam asmeniui skiria vadovaudamasis bendraisiais bausmių skyrimo pagrindais ir papildomai atsižvelgia į: 1) juridinio asmens organizacinę kultūrą ir veiklos kontrolės politiką; 2) juridinio asmens veiksmus, kurių buvo imtasi siekiant pašalinti nusikalstamos veikos sukeltus padarinius ir įgyvendinti nusikalstamų veikų prevenciją; 3) ankščiau taikytas poveikio priemones ir jų veiksmingumą; 4) kitas reikšmingas aplinkybes. Tokio pobūdžio aplinkybių įvertinimas leis užtikrinti visapusišką juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės individualizavimą, kuris turėtų esminę reikšmę parenkant konkrečią bausmę ir jos dydį.

2.6. BK projekto 35, 36, 37, 38 straipsniai siūloma įtvirtinti naujas baudžiamojo poveikio priemones, pritaikytas išimtinai juridiniam asmeniui, kurios leis užtikrinti ne tik tai, kad juridinis asmuo būtų nubaustas, bet ir būtų sukurtos prielaidos efektyviau įgyvendinti bausmės tikslus, sumažinti pakartotinio nusikalstamumo riziką bei prisidėti prie visuomenei reikšmingų tikslų įgyvendinimo.

2.6.1. BK projekto 35 straipsniu yra siūloma įtvirtinti naują BK 72⁶ straipsnį, kuriame būtų numatyta nauja baudžiamojo poveikio priemonė – visuomenei naudingi darbai. Atitinkamai, kaip ir nemokamų darbų atžvilgiu, juridinis asmuo galėtų teismo būti įpareigojamas nuo 30 iki 90 dienų neatlygintinai teikti visuomenei naudingus darbus, kurios turėtų būti suteikiamos per ne ilgesnį, kaip vienerių metų terminą. Manytina, kad tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas sukurs prielaidas juridiniams asmenims savo veikla prisidėti prie visuomenei reikšmingų ir reikalingų tikslų įgyvendinimo, tokiu būdu įgyvendinant bausmės paskirtį ir parodant, kad juridinio asmens veikla gali būti nukreipta ne tik į nusikalstamų veikų darymą.

---

¹⁸ Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu juridinio asmens metinės pajamos iki nusikalstamos veikos sudarė 15 mln. Eur, jam skirtina baudos bausmė būtų ribose nuo 450 tūkst. Eur iki maksimalios 5 mln. Eur ribos, nors 15 procentų nuo metinių pajamų suma būtų tik 2.25 mln. Eur. O tuo atveju, jeigu teisiamo juridinio asmens metinės pajamos iki nusikalstamos veikos būtų 100 000 000 Eur, jam skirtina baudos bausmė būtų atitinkamai nuo 3 iki 15 mln. Eur kadangi viršyti maksimalų 100 000 MGL (5 mln. Eur) dydį yra leistina.

2.6.2 BK projekto 36 straipsniu įtvirtinamas naujas BK 72⁷ straipsnis (Draudimas juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose), numatantis teisę teismui uždrausti juridiniam asmeniui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Šis baudžiamojo įstatymo pakeitimas leis užtikrinti, kad juridiniai asmenys, kurių veikla susijusi su nusikalstamų veikų darymu, negalėtų dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose ir kurti civilinius teisinius santykius su valstybės institucijomis nuo trejų iki septynerių metų, kas numatys platesnę teisinę apsaugą, negu galiojančio Viešųjų pirkimų įstatymo reglamentavimas.

2.6.3. BK projekto 37 straipsniu yra siūloma papildyti BK nauju 72⁸ straipsniu (Draudimas juridiniam asmeniui gauti tikslinę paramą, subsidiją ar dotaciją), kuri leistų teismui uždrausti juridiniam asmeniui gauti paramą, subsidiją ar dotaciją arba kitas išmokas iš valstybės, savivaldybės ar Europos Sąjungos biudžeto arba kitų fondų lėšų. Tokio pobūdžio draudimas, atsižvelgiant į juridinį asmenį charakterizuojančias aplinkybes, galėtų būti skiriamas nuo vienerių iki penkerių metų. Šis teisinis reglamentavimas sukurs prielaidas apsaugoti aptariamą lėšas nuo jų panaudojimo pakartotiniam nusikalstamumui, kartu bus užtikrintas teisingumo principo įgyvendinimas, užtikrinant, kad nusikalstamas veikas darantys juridiniai asmenys negalėtų savo tikslų siekti panaudojant viešuosius finansus.

2.6.4. BK projekto 38 straipsniu yra siūloma įtvirtinti naują BK 72⁹ straipsnį, kuriame numatoma nauja baudžiamojo poveikio priemonė – uždraudimas juridiniam asmeniui reorganizuotis. Aptariama baudžiamojo poveikio priemone siekiama užtikrinti, kad juridinis asmuo negalėtų išvengti baudžiamosios atsakomybės realizavimo formaliai panaikinant pirminį nuteistą juridinį asmenį. Ši priemonė galėtų būti skiriama nuo vienerių iki penkerių metų.

2.6.5. BK projekto 29 straipsniu keičiamame BK 67 straipsnyje yra aiškiai įtvirtinamos taisyklės, numatančios kokios ir kokiomis sąlygomis konkrečios baudžiamojo poveikio priemonės gali būti skiriamos juridiniams asmenims, bei jų suderinamumas su skirtinomis bausmėmis. Kartu, siekiant užtikrinti galimybę įvykdyti atitinkamas baudžiamojo poveikio priemones ir tuo atveju, jeigu paskiriama juridinio asmens likvidavimo bausmė, numatoma, kad įmoka į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą, turtinės ir (ar) neturtinės žalos atlyginimą ar pašalinimą, turto konfiskavimą, išplėstinį turto konfiskavimą, gali būti skiriamos kartu su juridinio asmens likvidavimo bausme. Tokiu būdu numatant, kad aptariamą priemonę galėtų būti vykdoma iš likviduojama juridinio asmens turto.

2,6,6. Atsižvelgiant į naujai įtvirtintas baudžiamojo poveikio priemones bei jų vykdymo tvarką, BPK projekto 5 straipsniu BPK yra papildomas nauju 357¹ straipsniu, reglamentuojančiu juridiniam asmeniui paskirtų baudžiamojo poveikio priemonių vykdymo tvarką.

2.6.7. BK projekto 54 straipsniu yra keičiamas BK 244 straipsnis numatant baudžiamąją atsakomybę juridinio asmens atstovui ar vadovui ir už baudžiamojo poveikio priemonės, išskyrus turto konfiskavimą ir išplėstinį turto konfiskavimą, nevykdymą, kartu įtvirtinant papildomą laisvės apribojimo bausmę. Manytina, kad siūlomi pakeitimai leis užtikrinti baudžiamojo poveikio priemonių, paskirtų juridiniam asmeniui, tinkamą įgyvendinimą.

3. Atsižvelgiant į šio rašto 3 punkto 3 papunktyje identifikuotus baudžiamojo įstatymo trūkumus, BK projektu siūloma peržiūrėti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės ir baudžiamąją atsakomybę šalinančių aplinkybių institutus, kurie nuo pat BK įsigaliojimo nebuvo sistemiskai ir nuosekliai vertinti.

3.1. BK projekto 8 straipsniu keičiamame BK 30 straipsnyje aiškiai įtvirtinama, kad asmuo pagal šį kodeksą neatsako už veiką, kurią padarė vykdydamas profesines pareigas, jeigu jis neviršijo įstatymų ar kitų teisės aktų nustatytų įgaliojimų. Šie pakeitimai visapusiškai užtikrins, kad baudžiamąją atsakomybę šalinanti aplinkybė būtų pritaikoma visų nusikalstamų veikų atžvilgiu ir nekeltų nepagrįstų neaiškumų jos taikymo apimtis.

3.2. BK projekto 9 straipsniu keičiamame BK 37 straipsnyje numatoma, kad asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl mažareikšmiškumo gali būti atleistas, jeigu jis padarė nusikalstamą veiką. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimo pokyčiai sukurs prielaidas atleisti asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės ir dėl baudžiamųjų nusižengimų padarymo, kas prisidės prie švelnesnės baudžiamosios politikos formavimo.

3.3. BK projekto 11 straipsniu keičiamame BK 39 straipsnyje numatoma nauja 1 dalis, kurioje įtvirtinama, kad, asmuo, padaręs baudžiamąjį nusižengimą arba neatsargų nusikaltimą, teismo motyvuotu sprendimu gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu: 1) jis pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką ir 2) yra ne mažiau kaip viena šio kodekso 59 straipsnyje numatyta atsakomybę lengvinanti aplinkybė, ir 3) nėra atsakomybę sunkinančių aplinkybių. Atitinkamai, BK projekto 12 straipsnius keičiamame BK 40 straipsnio numatoma, įtvirtinama nauja 1 dalis, kuri numato, kad tuo atveju, jeigu asmuo yra atleidžiamas nuo baudžiamosios atsakomybės už laidavimą dėl baudžiamojo nusižengimo ar neatsargaus nusikaltimo, nebūtų privaloma sąlyga tai, kad jis pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką (kitos sąlygos išlieka nepakitusios). Manytina, kad tokio pobūdžio baudžiamojo įstatymo pakeitimai leis tinkamai įvertinti konkrečios nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį, užtikrins, jog asmenys, mažiausiai pavojingas nusikalstamas veikas, galėtų būti dažniau atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės, bus užtikrintas baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principas.

3.4. BK projekto 10 bei 12 straipsniais keičiamame BK 38 (Susitaikymas) straipsnyje įtvirtinama, kad padaryta turtinė ir (ar) neturtinė žala privalo būti atlyginta ne ilgiau, kaip per trejus metus, o BK 40 (Laidavimas) straipsnyje įtvirtinama, kad padaryta turtinė ir (ar) neturtinė žala atlyginimo terminas negali būti ilgesnis, negu laidavimo laikotarpis. Atsižvelgiant į tai, kartu tikslinamos BK 40 straipsnio 8 dalies nuostatos, numatant, kad tuo atveju, jeigu be pateisinamų priežasčių yra nevykdomas teismo patvirtintas susitarimas dėl žalos atlyginimo sąlygų ir tvarkos, teismas gali panaikinti sprendimą atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės ir spręsti dėl šio asmens baudžiamosios atsakomybės už visas padarytas veikas. Taip pat, BK 40 straipsnis papildomas nauja 10 dalimi, numatančia, kad pagal laidavimą negali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pavojingas recidyvistas, taip pat asmuo, kuris anksčiau jau buvo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės pagal laidavimą, jeigu nuo ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo sprendimo atleisti asmenį nuo baudžiamosios atsakomybės įsiteisėjimo dienos iki naujos veikos padarymo praėjo mažiau negu treji metai. Šie pakeitimai užtikrins efektyvesnį nukentėjusių teisių užtikrinimą baudžiamojo procesu metu, kartu sukurs prielaidas patraukti asmenis baudžiamajon atsakomybėn tuo atveju, kai asmuo piktnaudžiauja savo pareiga atlyginti padarytą žalą, užkertant keliai piktnaudžiauti laidavimo instituto taikymu. Galiausiai, tikslinamos BK 40 straipsnio nuostatos, numatant, kad apysunkių nusikaltimų atveju, asmuo nuo baudžiamosios atsakomybės gali būti atleistas tik tada, kai jis pirmą kartą padarė nusikalstamą veiką, tuo pačiu atsisakant šio reikalavimo mažiau pavojingų nusikalstamų veikų atveju.

4. Atsižvelgiant į šio rašto 3 punkto 4 papunktyje identifikuotus baudžiamojo įstatymo trūkumus, BK projektu siūloma peržiūrėti baudžiamojo poveikio priemonių, skirtinų fiziniams asmenims, sistemą.

4.1. BK projekto 30 straipsniu keičiamame BK 69 straipsnyje aiškiai įtvirtinama, kad asmuo gali būti įpareigotas atlyginti tiek turtinę, tiek neturtinę žalą. Dėl šios priežasties, keičiamas BK 69 straipsnyje įtvirtintos baudžiamojo poveikio priemonės pavadinimas, kartu suderinant šiuos pakeitimus su BK 67 straipsnio 2 dalies 4 punktu. Taip pat, keičiamo BK 69 straipsnio 3 dalyje įtvirtinamas maksimalus šios baudžiamojo poveikio priemonės įvykdymo terminas – treji metai. Šie pakeitimai leis užtikrinti, kad nuo nusikalstamų veikų nukentėję asmenys galėtų gauti visapusišką žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės) atlyginimą, kartu žinant konkretų terminą, per kurį aptariami turtiniai reikalavimai privalo būti patenkinti, taip pat leis prisidėti prie efektyvesnės nukentėjusiųjų teisių apsaugos. Analogiškai pakeitimai daromi ir BK projekto 44 straipsnius keičiamoje BK 84 straipsnyje įtvirtintoje poveikio priemonėje, skirtoje nepilnamečiams asmenims.

4.2. Taip pat, siekiant užtikrinti, kad baudžiamojo poveikio priemonė – nemokami darbai, būtų suderinama su BK 41 straipsnyje įtvirtintais bausmės tikslais, BK projekto 31 straipsniu keičiamame BK 70 straipsnyje numatomas ilgesnis maksimalus nemokamų darbų terminas nuo 100 iki 200 valandų. Šie pakeitimai leis užtikrinti, kad skiriant apariamą baudžiamojo poveikio priemonę, teismai turės efektyvesnę galimybę tinkamai individualizuoti aptariamą priemonę, atsižvelgiant į visas bausmės skyrimui reikšmingas aplinkybes, kas kartu sukurs prielaidas dažniau taikyti šią baudžiamojo poveikio priemonę. Taip pat galimybė paskirti ilgesnį

šios itin socialiai naudingos priemonės terminą neabejotinai prisidės prie teisingumo principo įgyvendinimo realizuojant baudžiamąją atsakomybę.

4.3. BK projekto 32 straipsniu keičiamas BK 72¹ straipsnis papildomas nauja 3 dalimi, numatančia, kad įpareigojimas gyventi skyrium nuo nukentėjusio asmens ir (ar) nesiartinti prie nukentėjusio asmens arčiau nei nustatytu atstumu gali būti skiriama nepilnamečiui tik prieš tai įvertinus ar šios priemonės paskyrimas nesudarys sąlygų ir(ar) teisinių pagrindų nepilnamečiui nustatyti vaiko laikinąją globą (rūpybą). Šie pakeitimai užtikrins, kad nuteistų nepilnamečių interesai nebūtų pažeisti.

4.4. BK projekto 33 straipsniu keičiamame BK 72² straipsnyje išplečiama teisinis reglamentavimas, numatant, kad įpareigojimas dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose gali būti skiriamas tuo atveju, kai padaroma nusikalstama veika, kuria kėsinama į asmens gyvybę, sveikatą, laisvę, seksualinio apsisprendimo laisvę ir neliečiamumą, lygiateisiškumą ir sąžinės laisvę, nepriklausomai nuo to, ar nukentėjęs asmuo yra šeimos narys, ar artimasis giminaitis. Numatoma, kad teismo nustatomas terminas įvykdyti šią baudžiamojo poveikio priemonę negali būti ilgesnis, negu dveji metai. Manytina, kad šie pakeitimai leis visapusiškai užtikrinti, kad visi asmenys, kurie atlieka smurtinio pobūdžio nusikalstamas veikas, būtų įpareigojami dalyvauti smurtinį elgesį keičiančiose programose, ženkliai prisidės prie smurtinių nusikaltimų, kurie šiai dienai yra visa dar itin opūs Lietuvos Respublikoje, skaičiaus sumažinimo.

4.5. BK projekto 34 straipsniu siūloma papildyti baudžiamąjį įstatymą nauju BK 72⁵ straipsniu (Dalyvavimas alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, resocializacijos ar kitose programose bei kursuose), kuriame būtų įtvirtinta galimybė teismui įpareigoti asmenį dalyvauti alkoholizmo ir narkomanijos prevencijos, ankstyvosios intervencijos, resocializacijos, ar kitose programose bei kursuose, jeigu jis padarė šiame kodekse numatytą nusikalstamą veiką būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų ir tai turėjo įtakos nusikalstamos veikos padarymui. Šis įpareigojimas turi būti įvykdytas per teismo nustatytą terminą, kuris negali būti trumpesnis negu vieneri metai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šios programos nėra susijusios su priverstiniu gydymu nuo konkrečių priklausomybės ligų, o su edukacinių programų, nukreiptų į alkoholio, narkomanijos ir kt. priklausomybių lygių daromą žalą asmenims, išklausymą, paskatinimą asmenis įvertinti galimybę pradėti ir atitinkamą savanorišką gydymą nuo aptariamų priklausomybės ligų. Manytina, kad tokio pobūdžio baudžiamojo poveikio priemonės įtvirtinimas baudžiamajame įstatyme paskatins kaltininkus įvertinti priklausomybės ligų daromą neigiamą įtaką jų elgesiui, ilgojoje perspektyvoje padėtų sumažinti nusikalstamų veikų, padarytų dėl atitinkamų medžiagų vartojimo įtakos, skaičių.

4.6. BK projekto 39 straipsniu keičiamame BK 73 straipsnyje įtvirtinama nauja 3 dalis, kuri suteiktų teisę teismui atleisti asmenį nuo paskirtos baudžiamojo poveikio priemonės, nederančios su naujai paskirta bausme, vykdymo. Šie pakeitimai užtikrins, kad kaltininkui nebūtų įtvirtinamos pareigos, kurių įgyvendinti yra neįmanoma.

4.7. BK projekto 40 straipsniu keičiamoje BK 74 straipsnio 2 dalyje atliekami techninio pobūdžio pakeitimai, numatant, kad asmuo negali būti traukiamas baudžiamajon atsakomybėn už vengimą įvykdyti ir išplėstinį turto konfiskavimą, kadangi, kaip ir turto konfiskavimo atveju, šios baudžiamojo poveikio priemonės įvykdymas nepriklauso nuo kaltininko valios.

5. Atsižvelgiant į šio rašto 3 punkto 5 papunktįje identifikuotą problematiką, kiek ji susijusi su nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės ypatumais, BK projektu siūloma peržiūrėti atitinkamas baudžiamojo įstatymo normas, reglamentuojančias baudžiamosios atsakomybės taikymą bei realizavimą nepilnamečių asmenų atžvilgiu.

5.1. Siekiant sistemiškai suderinti nusikalstamų veikų, už kurių padarymą asmuo gali atsakyti nuo 14 metų, sąrašą, atsižvelgiant į šių nusikalstamų veikų pavojingumą, paplitimą bei galėjimą nepilnamečiui suvokti tiek objektyvius, tiek subjektyvius atitinkamų nusikalstamų veikų požymius, BK projekto 4 straipsniu keičiamoje BK 13 straipsnio 2 dalyje įtvirtinamos naujos nusikalstamos veikos. Pagal siūlomus pakeitimus, asmenys nuo 14 metų papildomai galėtų atsakyti

už privertimą lytiškai santykiuoti (BK 151 straipsnis), neteisėtą disponavimą narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis turint tikslą jas platinti arba neteisėtą disponavimą labai dideliu narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekiu (BK 260 straipsnis), narkotinių ar psichotropinių medžiagų platinimą nepilnamečiams (BK 261 straipsnis). Šie pakeitimai užtikrins efektyvesnę valstybės atsaką į nepilnamečių daromus itin pavojingus seksualinio pobūdžio ir su narkotinių bei psichotropinių medžiagų platinimu susijusius nusikaltimus, kadangi asmenys nuo 14 metų visapusiškai gali suvokti šių nusikaltimų tiek objektyviuosius, tiek subjektyviuosius požymius.

5.2. BK projekto 29 straipsniu keičiamoje BK 67 straipsnio 4 dalyje yra išplečiamas baudžiamojo poveikio priemonių sąrašas nepilnamečiams asmenims, kurie yra atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės BK VI ar XI skyriuje numatytais pagrindais arba atleisti nuo bausmės BK X skyriuje arba 92 straipsnyje numatytais pagrindais, arba lygtinai paleistam iš laisvės atėmimo vietų įstaigos. Siūloma numatyti, kad nepilnamečiui tokiu atveju būtų galimybė skirti šias baudžiamojo poveikio priemones, kurios nėra dubliuojamos su nepilnamečiams skirtinomis auklėjamojo poveikio priemonėmis. Atitinkamai, BK projekto 48 straipsniu keičiamame BK 90 straipsnyje įtvirtinama nauja 2 dalis, kurioje siūloma įtvirtinto teismui teisę nepilnamečiui asmeniui su bausme skirti BK 69, 71, 72, 72¹, 72², 72³, 72⁴ ir 72⁵ straipsniuose įtvirtintas baudžiamojo poveikio priemones, kartu numatant išimtį, kad su baudos bausme įmoka į nukentėjusių nuo nusikaltimų asmenų fondą neskiriama. Šie pakeitimai užtikrins efektyvesnę nepilnamečių baudžiamosios atsakomybės realizavimą, kuris būtų nukreiptas išimtinai į priemonių, skirtų tokio asmens resocializacijai, įgyvendinimą.

BK projekto 43 straipsniu keičiame 82 straipsnyje įtvirtinama, kaip ir baudžiamojo poveikio priemonių atveju, kad teismas turi teisę atleisti asmenį nuo paskirtos auklėjamojo poveikio priemonės, nederančios su naujais paskirta bausme, vykdymo. Kartu, naujoje 5 dalyje įtvirtinama taisyklė, kad nepilnamečiui, vykdančiam šio straipsnio 1 dalies 2 (Turtinės žalos atlyginimas ar pašalinimas), 3 (Nemokami auklėjamojo pobūdžio darbai ir 5 (Elgesio apribojimas) punktuose numatytos auklėjamojo poveikio priemonės, sulaukus aštuoniolikos metų, paskirtų auklėjamojo poveikio priemonių vykdymas tęsiamas iki teismo nustatyto termino pabaigos. Šie pakeitimai leis užtikrinti efektyvesnę auklėjamojo poveikio priemonių taikymą nepilnamečių asmenų atžvilgiu, prisidės prie jų resocializacijos, pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos mažinimo, taip pat sukurs prielaidas teismui tinkamai individualizuoti šią specialią poveikio priemonę.

5.3. BK projekto 46 straipsniu keičiamo BK 89 straipsnio 1 dalyje įtvirtinama taisyklė numato, kad jeigu nepilnametis, kuriam paskirta auklėjamojo poveikio priemonė, jos nevykdo ar netinkamai ją vykdo ir dėl to buvo ne mažiau kaip du kartus įspėtas, teismas, remdamasis šios priemonės vykdymą kontroliuojančios institucijos teikimu, gali pakeisti tą poveikio priemonę bet kokia kita auklėjamojo poveikio priemone. Kartu, šio straipsnio 2 dalyje įtvirtinama, kad jeigu dėl objektyvių ir (ar) pateisinamų priežasčių nepilnametis negali įvykdyti jam paskirtos auklėjamojo poveikio priemonės, teismas, remdamasis šios priemonės vykdymą kontroliuojančios institucijos teikimu, gali atleisti nepilnametį nuo paskirtos auklėjamojo poveikio priemonės vykdymo arba pakeisti ją kita auklėjamojo poveikio priemone, išskyrus atidavimą į specialią auklėjimo įstaigą. Tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas ženkliai sušvelnins auklėjamojo poveikio priemonių nevykdymo pasekmes nepilnamečių asmenų atžvilgiu, prisidės prie baudžiamosios politikos švelninimo jų atžvilgiu, kadangi nepilnamečiui paskirtą auklėjamojo priemonę ne tik, kad bus galima pakeisti kita, bet ir apskritai atleisti nuo jos vykdymo.

5.4. Siekiant suderinti BK projektu teikiamus pakeitimus, susijusius su ribotai pakaltinamų asmenų atleidimu nuo baudžiamosios atsakomybės, kurie aptariami aiškinamojo rašto 1.14 papunktyje, atitinkamai tikslinamos ir BK 93 straipsnio 2 dalies nuostatos, numatant, kad atleidus nepilnametį nuo baudžiamosios atsakomybės, vadovaujantis šio straipsnio 1 dalyje įtvirtintais pagrindais, jam gali būti taikomos BK 67 straipsnio 4 dalyje numatytos baudžiamojo poveikio priemonės.

6. Atliekant sisteminę BK bendrosios dalies analizę, identifikuoti ir kiti baudžiamojo įstatymo trūkumai, kurie turi reikšmės tinkamam baudžiamosios atsakomybės realizavimui.

6.1. BK projekto 2 straipsniu įtvirtinama naujas BK 5¹ straipsnis, kuriame numatoma nauja baudžiamosios jurisdikcijos taisyklė. Naujas teisinis reglamentavimas leis užtikrinti, kad užsieniečiai, neturintys nuolatinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, atsakytų pagal BK, jeigu jie užsienyje padarė sunkų ar labai sunkų nusikaltimą prieš Lietuvos Respublikos piliečius ar kitus nuolat Lietuvoje gyvenančius asmenis, tačiau nusikaltimo padarymo vietos valstybė arba kaltininko pilietybės valstybė atsisako arba nevykdo baudžiamojo persekiojimo. Atitinkamai, BK projekto 2 straipsniu atliekami techniniai pakeitimai BK 8 straipsnyje, kuris apibrėžia atitinkamų jurisdikcijos taisyklių taikymo sąlygas. Manytina, kad tokio pobūdžio siūlomi pakeitimai leis užtikrinti didesnę Lietuvos Respublikos piliečių ar joje nuolatinei gyvenančių asmenų teisinę apsaugą tuo atveju, kai valstybė, kurioje įvykdytas nusikaltimas jų atžvilgiu, neatlieka savo pareigos vykdyti baudžiamąjį persekiojimą.

6.2 BK projekto 1 straipsniu tikslinamas BK 7 straipsnio 12 punktas, atsisakant jurisdikcijos taisyklės taikymo nusikalstamų veikų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis be tikslo jas platinti, kadangi tokio pobūdžio teisinis reglamentavimas nepagrįstai per plačiai išplečia universalios jurisdikcijos taikymo galimybes, kai to net nereikalauja jokios tarptautinės sutartys ar susitarimai.

6.3. BK projekto 6 straipsniu keičiamoje BK 25 straipsnio 2 dalyje atsisakoma privalomo reikalavimo, kad bendrininku grupėje privalomai du asmenys turėtų būti bendravikdytojais.

6.4. Siekiant užtikrinti, kad asmenys, kuriems yra pritaikytas ambulatorinio stebėjimo sąlygos ir, kurie jų nevykdo, būtų siunčiami atgal stebėjimui į stacionarą, BK projekto 52 straipsniu keičiamoje BK 98 straipsnio 2 dalyje įtvirtinama taisyklė, kad jeigu asmuo nesilaiko nustatytų ambulatorinio stebėjimo sąlygų, pirminę psichikos sveikatos priežiūrą vykdančios institucijos teikimu teismas gali pakeisti šią priverčiamąją medicinos priemonę į stacionarinį stebėjimą bendro stebėjimo sąlygomis specializuotoje psichikos sveikatos priežiūros įstaigoje. Kartu, siekiant visapusiškai užtikrinti asmenų, kuriems taikomos priverčiamosios medicinos priemonės, teises BPK projekto 7 straipsniu keičiamame BPK 405 straipsnio 4 dalyje numatoma, kad sprendžia klausimą dėl priverčiamosios medicinos priemonės pratęsimo, rūšies pakeitimo ar panaikinimo, teismo posėdyje turi dalyvauti išvadą apie asmens sveikatos būklę pateikusios sveikatos priežiūros įstaigos atstovas ir asmens, kuriam taikomos priverčiamosios medicinos priemonės, gynėjas.

7. Įtvirtinamos įgyvendinimo nuostatos, numatant vėlesnę pokyčių įsigaliojimo datą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

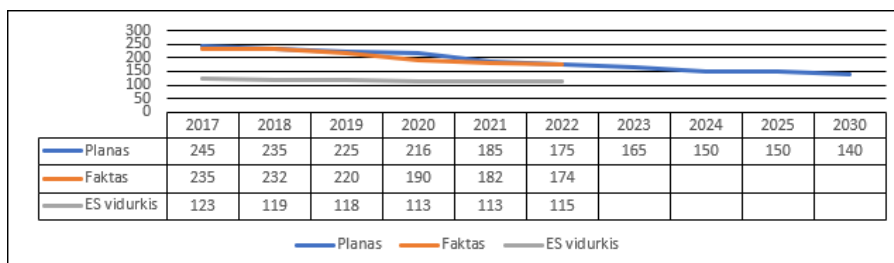
Numatoma, kad Įstatymų projektai neturės neigiamų pasekmių.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektais siūlomi pakeitimai neturės įtakos korupcijai.

Įstatymų projektų priėmimas turės teigiamos įtakos kriminogeninei situacijai, kadangi baudžiamosios atsakomybės realizavimas bus nukreiptas į priemonių, kuriomis pasiekiamas geresnis resocializacijos rezultatas, taikymą. Siūlomos įtvirtinti naujos baudžiamojo poveikio priemonės prisidės prie pagalbos teikimo asmenims, kurie nusikalstamas veikas daro dėl priklausomybės nuo atitinkamų medžiagų (alkoholio, narkotikų ar kt.). Kartu, tikimasi, kad iki 2030 m. mažes skirtingų terminuotų laisvės atėmimo bausmių ir jų santykis su kitomis bausmėmis, sudarys iki 15 proc. (2020, 2021 m. sudarė 21 proc. visų skirtų bausmių). Taip pat, manome, kad siūlomi pakeitimai sutrumpinsi skirtingų laisvės atėmimo bausmių dydį, teikiant prioritetą atskirų nusikalstamų veikų sudėtyse įtvirtintam laisvės atėmimo bausmės minimaliam dydžiui. Galiausiai, pažymėtina ir tai, kad aptariamais pokyčiais turėtų sumažinti ir vidutinį laisvės atėmimo bausmės atlikimo ilgį, kuris 2021 m. duomenimis buvo net 7 metai ir 16 dienų.

Taip pat, Įstatymų projektais teikiami pokyčiai ženkliai prisidės prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 797 nauja redakcija išdėstyto 2021 – 2030 metų nacionalinio pažangos plano įgyvendinimo, kuriuo, siekiant vieno iš strateginių tikslų – didinti teisinės sistemos veiksmingumą, be kita ko, numatyta mažinti ir neproporcingai didelį realia laisvės atėmimo bausmė nuteistų asmenų skaičių. Tam numatytas siektinas poveikio rodiklis – 140 laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų 100 tūkst. gyventojų 2030 m (pridedama planuotinių pokyčių lentelė).

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų priėmimas turės teigiamą poveikį verslo sąlygoms ir jo plėtrai, kadangi BK projektu peržiūrima juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės sistema sukurs prielaidas plėtotis skaidriai veikiantiems juridiniams asmenims ir sumažins pakartotinio juridinių asmenų nusikalstamumo riziką.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymų projektai strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus, kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nėra.

11. Ar įstatymų projektais atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir yra suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymų projektams įgyvendinti nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas) duomenimis¹⁹, kalinčių asmenų skaičius 2022 m. gruodžio 31 d. buvo 4300 asmenys, o vieno kalinčio asmens išlaikymui vidutiniškai per dieną panaudotų lėšų laisvės atėmimo įstaigose dydis 2022 m. buvo 37,44 Eur (13,655 Eur per metus). Atitinkamai, BK projektu keičiamos nuostatos, orientuotos į alternatyvių laisvės atėmimui bausmių taikymą bei įtvirtinamos švelnesnės baudžiamosios atsakomybės realizavimo priemonės, turės pozityvią įtaką kalinčių asmenų Lietuvos Respublikoje skaičiui bei laisvės atėmimo trukmei. Nors BK projektu siūlomi pakeitimai didžiąja dalimi nėra nukreipti į šiuo metu laisvės atėmimo bausmę atliekančius asmenis, tačiau ilgojoje perspektyvoje neabejotina, kad įkalinamu realia laisvės atėmimo bausme turėtų ženkliai mažėti, prioritetą teikiant švelnesnėms, į jų resocializaciją nukreiptų bausmių ir poveikio priemonių taikymą.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija 2021 m. spalio 14 d. raštu Nr. (1.39E) 7R-5525 kreipėsi į visas suinteresuotas institucijas, įskaitant ministerijas, Lietuvos teismus, prokuratūrą, teisėsaugos institucijas bei mokslo įstaigas, kurių absoliuti dauguma pritarė šio rašto 3 punkte išdėstytiems BK bendrosios dalies sisteminiams trūkumams bei pateikdamos preliminarious pasiūlymus ir vertinimus dėl valstybės baudžiamosios politikos švelninimo ir subalansavimo galimybių, kurie buvo įvertinti Įstatymų projektų rengimo metu.

Kartu Įstatymų projektų rengimo metu buvo atsižvelgiama į Vilniaus universiteto atliktame tyrime – G. Švedas, P. Veršekys, J. Levon. D. Prapiestis. Baudžiamojo kodekso bendrosios dalies vientisumo ir naujovių (su)derinimo iššūkiai. Vilniaus universiteto leidykla, 2017. Vilnius – pateiktus siūlymus.

Įstatymų projektai derinti su Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Lietuvos advokatūra, Lietuvos probacijos tarnyba, Lietuvos savivaldybių asociacija, Teisėjų taryba, Kalėjimų departamentu prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos, Mykolo Romerio universitetu, Vilniaus universiteto Teisės fakultetu, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutu.

15. Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „*Baudžiamasis kodeksas*“, „*baudžiamoji atsakomybė*“, „*bausmė*“, „*bausmės tikslai*“, „*baudžiamojo poveikio priemonė*“, „*nusikalstama veika*“, „*juridinis asmuo*“, „*priverčiamosios medicinos priemonės*“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

---

¹⁹ Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2021 m. sausio – gruodžio mėn. nuteistųjų laisvės atėmimu skaičiaus, sudėties (pagal padarytą nusikaltimą, amžių, bausmės terminą ir kt.) ir jų kaitos statistinės suvestinės.